

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ (ΧΡΗΜ.Ε.)

Πτυχιακή Εργασία:

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

ΚΟΥΚΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Α.Μ. 2005190

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΥΠΟΥΖΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2012-2013

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	4
Ευχαριστίες.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η δημιουργία ενός εποπτικού πλαισίου των τραπεζών	7
1.1. Εισαγωγή	7
1.2. Η ομάδα των δέκα (Group of ten)	8
1.3. Η τράπεζα διεθνών διακανονισμών	8
1.4. Αναδρομή της Βασιλείας	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η επιτροπή της Βασιλείας	13
2.1. Το σύμφωνο της Βασιλείας I	13
2.1.1. Οι επιπτώσεις της Βασιλείας I	16
2.2. Το σύμφωνο της Βασιλείας II	17
2.2.1. Πυλώνας I – Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις	21
2.2.2. Πυλώνας II – Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης	25
2.2.3. Πυλώνας III – Πειθαρχία της Αγοράς	31
2.3. Θεσμικό Πλαίσιο	33
2.4. Σύγκριση των Κανόνων της Βασιλείας I και II.....	34
2.5. Υπολογισμός πιστωτικού κινδύνου	35
2.5.1. Τυποποιημένη προσέγγιση.....	35
2.5.2. Η μέθοδος των εσωτερικών διαβαθμίσεων.....	37
2.6. Υπολογισμός λειτουργικού κινδύνου	41
2.7. Υπολογισμός κινδύνου αγοράς.....	45
2.8. Οι επιπτώσεις του Νέου Συμφώνου στην κεφαλαιακή θέση των τραπεζών.....	47
2.9. Αξιολόγηση των προτάσεων της Επιτροπής της Βασιλείας	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Χρηματοοικονομική Κρίση	54
3.1. Αίτια χρηματοοικονομικής κρίσης.....	54
3.2. Παράγοντες που επηρεάζουν τη Χρηματοοικονομική Σταθερότητα.....	57
3.3. Πρωτοβουλίες των G-20 για αντιμετώπιση των αιτιών της κρίσης	58
3.4. Ανάγκη για την αναπροσαρμογή του πλαισίου άσκησης εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα- Επιτροπή de Larosiere και FSA	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Το Σύμφωνο της Βασιλείας III	61
4.1. Συστηματική κατάταξη.....	61
4.2. Κεφαλαιακή Επάρκεια	62
4.2.1. Ορισμός για τα ελάχιστα ίδια κεφάλαια	62

Εποπτεία Τραπεζών – Αρχές της Βασιλείας

4.2.2. Οι διατάξεις για τα βασικά ίδια κεφάλαια.....	63
4.2.3. Οι διατάξεις για τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια.....	65
4.3. Διατάξεις για την κάλυψη των τραπεζών έναντι στην έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο	66
4.4. Μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στην λειτουργία των τραπεζών.....	66
4.5. Μακρο-προληπτική πολιτική.....	67
4.6. Χρονοδιάγραμμα και Έλεγχος Εφαρμογής των διατάξεων της Βασιλείας III.....	68
4.7. Κριτική ενάντια σε ένα πιο αυστηρό εποπτικό πλαίσιο	68
4.8. Ωφέλειες και κόστος από τη σταδιακή καθιέρωση των νέων κανόνων	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Βασιλεία II & μικρομεσαίες επιχειρήσεις	70
5.1. Η εξελικτική πορεία αντιμετώπισης των ΜΜΕ από τη Βασιλεία II	70
5.2. Βασιλεία II και ΜΜΕ: Η οπτική των τραπεζών	71
5.3. Συμπεράσματα	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Συμπεράσματα	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	75

Περίληψη

Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει ως κύριο μέλημα τη διατήρηση της σταθερότητας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσα από μια πληθώρα κανόνων και οδηγιών, έτσι ώστε να αποφευχθεί η εμφάνιση μιας διεθνούς κρίσης. Η παρούσα μελέτη έχει ως σκοπό να εστιάσει στο έργο της Επιτροπής της Βασιλείας ως προς την διαφύλαξη και την σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, προσπαθώντας να καταστήσει σαφές το έως τώρα έργο της Επιτροπής της Βασιλείας, παραθέτοντας αναλυτικά τις Οδηγίες της Βασιλείας II, παράλληλα με την παρουσίαση της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης και την ανάγκη που δημιουργείται για μετάβαση σε ένα νέο ανανεωμένο ρυθμιστικό πλαίσιο και τις μέχρι τώρα κινήσεις που έχουν γίνει για την επίτευξη του.

Συγκεκριμένα, αρχικά θα γίνει μια ανασκόπηση στο έργο της Επιτροπής της Βασιλείας παραθέτοντας το πρώτο Σύμφωνο (Βασιλεία I) ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια αλλά και τις επιπτώσεις της και τη μετάβαση στο νεότερο Σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια (Βασιλεία II). Θα παρουσιαστεί αναλυτικά η Βασιλεία II, με ενδελεχή ανάλυση στους τρεις Πυλώνες που απαρτίζουν το νέο σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια και θα επικεντρωθούμε στις καινοτομίες και τα ανησυχητικά σημεία που επέφερε το νεότερο σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια. Στο σημείο αυτό θα γίνει σύγκριση των κανόνων της Βασιλείας I & II και θα παρουσιαστούν αναλυτικά οι κίνδυνοι, πιστωτικός – λειτουργικός – αγοράς αλλά και θα γίνει ανάλυση των επιπτώσεων του Νέου Συμφώνου στην κεφαλαιακή θέση των τραπεζών αλλά και αξιολόγηση των προτάσεων της Επιτροπής της Βασιλείας

Εν συνεχεία, επιδιώκεται να παρουσιαστεί αναλυτικά η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση που έπληξε το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Θα γίνει λόγος στα αίτια της και για το πως επεκτάθηκε στην πορεία με αποτέλεσμα να πλήξει την παγκόσμια οικονομία λαμβάνοντας διεθνείς διαστάσεις. Θα παρουσιαστούν αναλυτικά οι παράγοντες που επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική σταθερότητα, οι Πρωτοβουλίες των G-20 για αντιμετώπιση των αιτιών της κρίσης

και η ανάγκη για την αναπροσαρμογή του πλαισίου άσκησης εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα- Επιτροπή de Larosiere και FSA .

Απώτερος σκοπός είναι να κάνουμε εμφανείς και συνάμα κατανοητές τις αδυναμίες που επέδειξε να έχει η Βασιλεία II κατά την διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης και να εξετάσουμε τους παράγοντες που επηρέασαν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Κοντολογίς, στόχος είναι να γίνουν αντιληπτά τα μειονεκτήματα, οι αδυναμίες και οι πιθανές ανεπάρκειες που εμφάνισαν να έχουν οι κανόνες και οι οδηγίες της Βασιλείας II. Συνεπώς, επιδιώκεται να εκτιμηθεί το μέγεθος της ανάγκης για μετάβαση σε ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο και να ελεγχθεί σε ποιο βαθμό αυτό θα μπορεί να ευνοήσει τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Θα γίνει λόγος για το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο που έχει αποφασισθεί από την Επιτροπή Βασιλείας μαζί με μια ομάδα οργάνων από τον τραπεζικό κλάδο και την καθοδήγηση των G-20. Συνεπώς, θα εμβαθύνουμε στις πιο πρόσφατες εξελίξεις για την αναπροσαρμογή των κανόνων της Βασιλείας II, την υιοθέτηση νέων μέτρων από τις τράπεζες και γενικότερα την σταδιακή μετάβαση προς την Βασιλεία III η οποία θα ολοκληρωθεί τον Ιανουάριο του 2019 και έχει ως σκοπό να επουλώσει τις πληγές που επέφερε η κρίση και να διατηρήσει τη σταθερότητα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Δεδομένου ότι η Βασιλεία III αποτελεί μια πραγματικότητα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα αν έχουμε να προσδοκούμε θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα από την εφαρμογή του νέου ρυθμιστικού πλαισίου και κατά πόσο θα διεξαχθεί ομαλά η όλη μετάβαση από τη Βασιλεία II στη Βασιλεία III.

Τέλος, θα γίνει αναφορά στην Βασιλεία II και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την εξελικτική πορεία αντιμετώπισης των ΜΜΕ από τη Βασιλεία II, την οπτική των τραπεζών και τα συμπεράσματα που δείχνουν ότι οι προσαρμογές στους νέους κανόνες της Βασιλείας II, ευνοούν την περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας τους με τις ΜΜΕ.

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κο Κουπούζο Δημήτριο για την πολύτιμη βοήθειά του για την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας, καθώς επίσης και την οικογένειά μου για τη στήριξη, οικονομική και ηθική, που μου παρείχαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

1.1. Εισαγωγή

Οι μεγάλες διακυμάνσεις των τιμών των χρηματοοικονομικών μέσων που εμφανίστηκαν τη δεκαετία του '80 είχαν σημαντικές επιπτώσεις στην αγοραία αξία των κεφαλαίων των τραπεζών και για το λόγο αυτό κατέστη αναγκαίο να υπάρξει ένα διεθνώς αποδεκτό πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας με στόχο την ενδυνάμωση της κεφαλαιακής βάσης και τη διενέργεια διεθνών συγκρίσεων και τελικά τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Το έργο ανέλαβε η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision – BCBS), η οποία αποτελεί μια οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα και λειτουργεί υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements). Δεν είναι διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός ή εποπτική αρχή, καθώς δεν έχει εξουσία άσκησης εποπτείας στις τράπεζες των κρατών-μελών της. Οι προτάσεις της δεν έχουν νομική ισχύ, αλλά αποσκοπούν στη διαμόρφωση γενικών εποπτικών προτύπων, κατευθυντήριων αρχών και βέλτιστων πρακτικών. Μολονότι οι κανόνες που θεσπίζει η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχουν νομικά εξαναγκαστικό χαρακτήρα, η επιρροή του έργου της είναι ιδιαίτερα σημαντική και εκτός του κύκλου των νομισματικών και εποπτικών αρχών που συμμετέχουν στη σύνθεσή της. Ειδικότερα:

- Μεγάλο τμήμα του έργου της έχει υιοθετηθεί από τις εποπτικές αρχές πολλών κρατών που δε συμμετέχουν στη σύνθεσή της.
- Το έργο της έχει καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου που αφορά την προληπτική εποπτεία των τραπεζών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και κατεξοχήν στη θεματική της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.

Συγκεκριμένα, τόσο το αρχικό πλαίσιο όσο και το πλαίσιο που καθιερώθηκε με το νέο Σύμφωνο έχει, με ελάχιστες εξαιρέσεις, ενσωματωθεί στην κοινοτική νομοθεσία.

1.2. Η ομάδα των δέκα (group of ten)

Η Επιτροπή της Βασιλείας συστάθηκε το 1974 από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών-μελών της «Ομάδας των 10» (G-10), που στην πραγματικότητα σήμερα είναι 13, και συνεδριάζει τέσσερις φορές το χρόνο. Κάθε χώρα εκπροσωπείται από τη Κεντρική Τράπεζα και από την εποπτική αρχή που είναι υπεύθυνη για το τραπεζικό σύστημα. Οι χώρες οι οποίες συμμετέχουν στην επιτροπή είναι οι ακόλουθες: ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Καναδάς, Ιταλία, Ισπανία, Ολλανδία, Ελβετία, Σουηδία και Λουξεμβούργο.

1.3. Η τράπεζα διεθνών διακανονισμών

Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements – BIS) είναι ένας διεθνής οργανισμός που στηρίζει τη διεθνή οικονομική και νομισματική συνεργασία και λειτουργεί ως Τράπεζα των Κεντρικών Τραπεζών. Τα κεντρικά της γραφεία βρίσκονται στη Βασιλεία της Ελβετίας, ενώ διατηρεί και δύο γραφεία, το πρώτο στο Hong Kong και το δεύτερο στην Πόλη του Μεξικό. Αποτελεί τον αρχαιότερο διεθνή χρηματοοικονομικό οργανισμό, αφού ιδρύθηκε το 1930.

Οι βασικές υπηρεσίες που προσφέρει είναι:

- Προώθηση του διαλόγου μεταξύ των Κεντρικών Τραπεζών σε οικονομικά θέματα,
- Έρευνα σε οικονομικά, χρηματοοικονομικά θέματα,
- Υπηρεσίες βασικού αντισυμβαλλομένου των Κεντρικών Τραπεζών στις μεταξύ τους χρηματοοικονομικές συναλλαγές, και
- Υπηρεσίες θεματοφύλακα σε διεθνείς χρηματοοικονομικές συναλλαγές.

1.4. Αναδρομή της Βασιλείας

Το 1988 η Επιτροπή εξέδωσε το Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των τραπεζών ή εν συντομία «Βασιλεία Ι» (Basle Capital Accord, Ιούλιος 1988), το οποίο

έθεσε το ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να έχει κάθε τράπεζα σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο. Έκτοτε ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας άρχισε να χρησιμοποιείται ως βασικό εργαλείο προληπτικής εποπτείας με στόχο τη δημιουργία ενός αποθέματος κεφαλαίων που θα μπορούσε να απορροφήσει ζημίες. Το νέο πλαίσιο εισήγαγε τη στάθμιση του κινδύνου (risk weighting) για τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία ως βάση υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Καθιέρωσε κανόνες υπολογισμού του σταθμισμένου ενεργητικού, θέτοντας ταυτόχρονα ένα ελάχιστο όριο απαιτούμενων εποπτικών κεφαλαίων ίσο με το 8% του σταθμισμένου ενεργητικού. Στη συνέχεια το αρχικό Σύμφωνο της Βασιλείας συμπληρώθηκε το 1996 με την ενσωμάτωση του κινδύνου αγοράς. Με τη τροποποίηση αυτή επιβλήθηκαν στις τράπεζες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου αγοράς.

Η εισαγωγή της Βασιλείας I επηρέασε άμεσα τη συμπεριφορά των τραπεζών. Διεθνείς μελέτες αποδεικνύουν ότι η κεφαλαιακή βάση των τραπεζών αυξήθηκε σημαντικά, γεγονός που συνεισέφερε στην ευρωστία του συστήματος. Παρ' όλα αυτά πολλές τράπεζες εκμεταλλεύτηκαν κενά του πλαισίου, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σε όλες τις περιπτώσεις αντιστοιχία των κεφαλαίων με την επικινδυνότητα των τοποθετήσεων ή να μην υπάρχουν καθόλου κεφάλαια για ορισμένες δραστηριότητες, π.χ. τιτλοποιήσεις. Οι ατέλειες αυτές οδήγησαν στην εμφάνιση καινοτομιών (π.χ. πιστωτικά παράγωγα προϊόντα) με κίνητρο την εκμετάλλευση του λεγόμενου εποπτικού άρμπιτραζ (regulatory arbitrage). Η αναθεώρηση των κανόνων κατέστη αναγκαία. Οι εποπτικές αρχές ανά τον κόσμο εστίασαν την προσοχή τους στην αναλυτική επεξεργασία των κεφαλαιακών απαιτήσεων ώστε να απεικονίζουν καλύτερα τους κινδύνους.

Έτσι, τον Ιούνιο του 1999, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε ένα συμβουλευτικό κείμενο με τίτλο: «Ένα νέο πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια» (A New Capital Adequacy Framework ή Βασιλεία II), το οποίο μετά από μακρά περίοδο διαβουλεύσεων οριστικοποιήθηκε το 2004 και ως χρονολογία έναρξης υλοποίησής του τέθηκε το 2008. Σε αντίθεση με τη Βασιλεία I, που είχε βασικό στόχο τη

δημιουργία συνθηκών ίσου ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών με την επιβολή ομοιόμορφων κανόνων (one size fits all), η Βασιλεία II δίνει σημαντικές ευχέρειες στις τράπεζες για να αναπτύξουν συστήματα διαχείρισης των κινδύνων και τα απαιτούμενα κεφάλαια να υπολογίζονται με βάση τα αποτελέσματα των συστημάτων αυτών. Η προσέγγιση άλλαξε εκ νέου ως αποτέλεσμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-08.

Όταν το 2007 ξέσπασε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, το νέο τότε πλαίσιο της Βασιλείας II δεν είχε εφαρμοστεί παρά σε ελάχιστες χώρες και είναι αποπροσανατολιστικό το ερώτημα γιατί το πλαίσιο της Βασιλείας II δεν άμβλυne τις επιπτώσεις της κρίσης. Παρόλα αυτά διαφάνηκαν τροποποιήσεις που ήταν αναγκαίες. Στη Βασιλεία II οι εποπτικές αρχές προσπάθησαν να αναπτύξουν το πλαίσιο κάθετα, δηλαδή προτείνοντας αναλυτικούς κανόνες για συγκεκριμένους κινδύνους, και όχι τόσο οριζόντια, δηλαδή καλύπτοντας όσο το δυνατόν περισσότερους κινδύνους.

Έτσι, αγνόησαν σημαντικές εξελίξεις στην τραπεζική αγορά και ειδικότερα την αύξηση, σε μέγεθος, μόχλευση και διαμεσολάβηση, του σκιώδους τραπεζικού συστήματος (shadow banking), δηλαδή μη υπαγόμενου σε ρυθμιστικό πλαίσιο «τραπεζικού συστήματος», το οποίο, αν και δεν ευθύνεται για την εκδήλωση της κρίσης σίγουρα πολλαπλασίασε τις επιπτώσεις. Επίσης αγνόησαν τις επιπτώσεις από τη συσσώρευση κινδύνων στο σύστημα, τις διασυνδέσεις μεταξύ των τραπεζών, τις επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής διαταραχής καθώς και τα υπερκυκλικά χαρακτηριστικά του πλαισίου. Επίσης, εντοπίστηκαν αδυναμίες στην κάλυψη των κινδύνων, με πιο χαρακτηριστική περίπτωση τον κίνδυνο ρευστότητας. Η θεώρηση ότι η άπλετη ρευστότητα δεν δημιουργεί προβλήματα αποδείχτηκε λανθασμένη, καθώς οδήγησε στη χαλάρωση των πιστοδοτικών κριτηρίων. Επιπλέον, οι καινοτομίες στην αγορά πρόσθεσαν νέες συνιστώσες στον κίνδυνο ρευστότητας, οι οποίες δεν έγιναν πλήρως κατανοητές ως προς τις επιδράσεις τους.

Οι προσπάθειες βελτίωσης εστιάστηκαν σε τρεις κατευθύνσεις, τη βελτίωση του υπάρχοντος πλαισίου, την εισαγωγή μακροπροληπτικής διάστασης και την καθιέρωση της προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων και προγραμματισμού κεφαλαίων ως συμπληρωματικών εργαλείων προληπτικής εποπτείας.

- Ως προς την πρώτη κατεύθυνση, ενισχύθηκε ο τρόπος υπολογισμού των κεφαλαίων για τον κίνδυνο αγοράς, κυρίως ως προς την πιστωτική του διάσταση, άλλαξε ο τρόπος προσέγγισης των τιτλοποιήσεων, άλλαξε σημαντικά ο τρόπος προσέγγισης του κινδύνου ρευστότητας, αυξήθηκαν τα ελάχιστα απαιτούμενα κεφάλαια, με την καθιέρωση υποχρεωτικών αποθεμάτων κεφαλαίων, εισήχθησαν κανόνες που ενισχύουν την ποιότητα των κεφαλαίων ως προς την ικανότητα απορρόφησης ζημιών και τέλος, οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας συμπληρώθηκαν με ένα απλό δείκτη μόχλευσης.
- Ως προς τη δεύτερη κατεύθυνση, αυτή βασίστηκε στην ιδέα ότι πιθανά προβλήματα στις συστημικά σημαντικές τράπεζες έχουν ευρύτερες επιπτώσεις και οι ίδιες οι τράπεζες δεν έχουν κίνητρο να λάβουν υπόψη τις αρνητικές αυτές εξωτερικές οικονομίες. Έτσι, προβλέφθηκε η καθιέρωση ειδικών μηχανισμών παρακολούθησης του συστημικού κινδύνου και της συγκέντρωσης των κινδύνων στο σύστημα, καθώς και η ενίσχυση της εποπτείας και πιο υψηλές κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις συστημικά σημαντικές τράπεζες.
- Ως προς τη τρίτη κατεύθυνση, η προσομοίωση ακραίων καταστάσεων και ο προγραμματισμός κεφαλαίων προσθέτουν μια δυναμική διάσταση στη τραπεζική εποπτεία, καθώς εξετάζουν την κεφαλαιακή επάρκεια υπό συνθήκες δυσμενών μακροοικονομικών εξελίξεων. Επίσης, ο προγραμματισμός κεφαλαιακών αναγκών επιτρέπει τον καθορισμό των κεφαλαίων που πρέπει να διακρατηθούν πάνω από τα ελάχιστα απαιτούμενα επίπεδα. Τα επιπλέον αποθέματα κεφαλαίων δίνουν τη δυναμική διάσταση και οι εποπτικοί δείκτες παύουν να αποτελούν στατικές εκτιμήσεις που απεικονίζουν ιστορικές σχέσεις.

Εποπτεία Τραπεζών – Αρχές της Βασιλείας

Με βάση τα παραπάνω, η επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε, από τον Ιούλιο του 2009 και μετά, σειρά συμπληρωματικών συστάσεων, κανόνων, το σύνολο των οποίων είναι γνωστοί ως Βασιλεία III. Αποτελούν την εποπτική απάντηση στη χρηματοοικονομική κρίση και προβλέπεται να ολοκληρωθεί η υλοποίησή τους μέχρι το 2019. Στο ενδιάμεσο διάστημα υπάρχει το ενδεχόμενο να τροποποιηθούν ορισμένες ρυθμίσεις ως αποτέλεσμα των διδαγμάτων της τρέχουσας κρίσης χρέους των χωρών της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

2.1. Το σύμφωνο της Βασιλείας I

Τον Ιούλιο του 1988, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε το Σύμφωνο της Βασιλείας (Basle Capital Accord) για τη Κεφαλαιακή Επάρκεια με τίτλο «Διεθνής Σύγκληση της Κεφαλαιακής Μέτρησης και των Κεφαλαιακών Προτύπων» (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards) ή Basel I. Οι διατάξεις του πλαισίου αφορούν δύο συναφή θέματα:

- Τη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των διεθνών τραπεζών για την κάλυψη έναντι της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο (και τον κίνδυνο χώρας) από στοιχεία ενεργητικού και εκτός ισολογισμού,
- Τον καθορισμό των στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, με τα οποία οι τράπεζες δικαιούνται να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου και των κινδύνων αγοράς.

Οι αρχικές αυτές διατάξεις των Συμφωνίας της Βασιλείας, οι οποίες αργότερα ενσωματώθηκαν, συνολικά ή εν μέρει, τόσο στο Κοινοτικό Δίκαιο, όσο και στην Ελληνική Νομοθεσία, καθώς και οι τροποποιήσεις τους, καθορίζουν το πλαίσιο υπολογισμού του Συντελεστή ή Δείκτη Φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ως Συντελεστής Φερεγγυότητας ορίζεται ο λόγος των Ιδίων Κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος προς τα στοιχεία του Ενεργητικού και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία σταθμισμένα με τον κίνδυνο τους.

Οι δύο βασικοί σκοποί της «Αρχικής Συμφωνίας» ήταν να εξασφαλίσει ένα επαρκές επίπεδο κεφαλαίου στο διεθνές πιστωτικό σύστημα και να δημιουργήσει ένα πιο ανταγωνιστικό κλάδο έτσι ώστε τα πιστωτικά ιδρύματα να μην μπορούν να αναπτυχθούν επιχειρηματικά χωρίς επαρκή κεφαλαιακή υποστήριξη. Οι δύο αυτοί στόχοι επιτεύχθηκαν. Η Βασιλεία I δίνει τη δυνατότητα στις τράπεζες, μέσω των τιτλοποιήσεων στοιχείων όπου δεν υπάρχει αντιστοίχιση του οικονομικού και του εποπτικού κινδύνου (π.χ. στεγαστικά δάνεια), να προβαίνουν σε μείωση των

Εποπτεία Τραπεζών – Αρχές της Βασιλείας

απασχολούμενων κεφαλαίων χωρίς αντίστοιχη μείωση του οικονομικού κινδύνου (regulatory arbitrage).

Η πρακτική της Διαχείρισης Κινδύνων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εξελίχθηκε ταχύτητα από το τέλος της δεκαετίας του 1970 ως σήμερα. Βασικότερες αιτίες ήταν η απελευθέρωση των αγορών, η αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας των κεφαλαίων, η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών εργαλείων με την εισαγωγή των παραγώγων, καθώς επίσης και η χρήση της τεχνολογίας σε επίπεδο συναλλαγών, αλλά και σε επίπεδο διαχείρισης κεφαλαίων. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου προήρθαν, κυρίως, από την έλλειψη σωστής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των ιδρυμάτων. Είναι η πρώτη φορά που συνδέεται το ύψος των ιδίων κεφαλαίων με τον πιστωτικό κίνδυνο και καθιερώνεται ο συντελεστής φερεγγυότητας για την αντιμετώπιση του.

Το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας, γνωστό ως Βασιλεία I, εστιάζει στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Ο κίνδυνος κεφαλαιακής επάρκειας, δηλαδή ο κίνδυνος από μια απροσδόκητη απώλεια, ταξινομείται σε πέντε κατηγορίες (0%, 10%, 20%, 50%, 100%). Συγκεκριμένα, το σύμφωνο αυτό προσδιορίζει τα στοιχεία και την ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών και ομαδοποιεί σε βασικές κατηγορίες τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία τους, ανάλογα με τον τεκμαιρόμενο πιστωτικό κίνδυνο που εμπεριέχουν. Έτσι το Σύμφωνο της Βασιλείας επέβαλλε ένα ελάχιστο ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, 8%, και εναρμόνισε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα. Σύμφωνα με το σύμφωνο της Βασιλείας I:

$$\frac{\text{Εποπτικά Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός κίνδυνος} + \text{Κίνδυνος Αγοράς}} > 8\%$$

Η διεθνής αποδοχή του συμφώνου υπήρξε εντυπωσιακή και ειδικά στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον αντίστοιχες διατάξεις ενσωματώθηκαν στο κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας, με αποτέλεσμα την αναμφισβήτητη ενίσχυση της φερεγγυότητας των τραπεζών κατά την προηγούμενη

και τρέχουσα δεκαετία. Η ύπαρξη υψηλών δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας είναι βεβαίως αναγκαία, αλλά όχι και ικανή συνθήκη για την εξασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ποιοτικών χαρακτηριστικών, όπως το καλό μάνατζμεντ και η υγιής δομή της τράπεζας, η ύπαρξη επαρκών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, η ανάπτυξη διαδικασιών χορήγησης δανείων και η συνετή διαχείριση χαρτοφυλακίου, που είναι απαραίτητα.

Όμως, η δεκαετία του 1980 χαρακτηρίστηκε από μεγάλη μεταβλητότητα στις παραμέτρους της αγοράς και του συναλλάγματος και ιδιαίτερα στα επιτόκια, με αποτέλεσμα αρνητικές επιπτώσεις στην κερδοφορία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Με αφορμή τη νέα χρηματοοικονομική κατάσταση οι εποπτικές αρχές επέκτειναν τους ήδη υπάρχοντες κανόνες και θέσπισαν νέους δίνοντας περισσότερο έμφαση στην εφαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων και στον κίνδυνο αγοράς με την επιβολή του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας. Για το λόγο αυτό, το σύμφωνο της Βασιλείας συμπληρώθηκε προκειμένου να καλύψει με κεφαλαιακές απαιτήσεις και τον κίνδυνο αγοράς. Στη συνέχεια, στη δεκαετία του 1990 εμφανίστηκαν περιπτώσεις καταστροφικών ζημιών σε πιστωτικά ιδρύματα εξαιτίας κινδύνων που προέρχονταν από ατέλειες του πλαισίου λειτουργίας. Με αφορμή κάποιες χρηματοοικονομικές δυσλειτουργίες και πτωχεύσεις σε πιστωτικά ιδρύματα γεννήθηκε η ανάγκη διαχείρισης ενός πρωτοεμφανιζόμενου τύπου κινδύνου, του λεγόμενου Λειτουργικού Κινδύνου.

Το 1999 η Επιτροπή της Βασιλείας έδωσε στη δημοσιότητα το αναθεωρημένο έγγραφο του 1988 προς σχολιασμό σε θέματα πιστωτικού κινδύνου. Το νέο κείμενο οδήγησε σε συνεχείς διαβουλεύσεις μεταξύ των κεντρικών φορέων. Η βασική μεθοδολογία του πρώτου αναθεωρημένου Συμφώνου της Βασιλείας αφορά άμεσα τα εποπτικά ίδια κεφάλαια. Οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου ορίζονται ανά κατηγορία οφειλέτου, δηλαδή μικρότερου πιστωτικού κινδύνου, και είναι οι κεντρικές κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες, ενώ στη συνέχεια ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις. Επίσης, οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου

έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και τραπεζών θα βασίζονται σε διαχωρισμό των κρατών ανάλογα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ θα ανήκουν σε Α' Ζώνη πιστωτικού κινδύνου, ενώ τα λοιπά κράτη θα είναι σε Β' Ζώνη υψηλότερου κινδύνου. Ακόμη, οι βραχυπρόθεσμες διατραπεζικές τοποθετήσεις ορίζονται σε 12 μήνες.

2.1.1. Οι επιπτώσεις της Βασιλείας I

Έτσι λοιπόν, ενώ τα πλεονεκτήματα της Συμφωνίας αναγνωρίστηκαν ευρύτατα και κατά τη διάρκεια του 1990 η Συμφωνία έγινε παγκόσμια αποδεκτή με περισσότερες από 100 χώρες να εφαρμόσουν το πλαίσιο της Βασιλείας I στο πιστωτικό τους σύστημα, η εφαρμογή του πλαισίου της Βασιλείας I είχε δημιουργήσει διάφορα προβλήματα, τα οποία εν πολλοίς αποτελούν και τη γενεσιουργό αιτία του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας. Τα βασικά προβλήματα που είχαν ανακύψει μπορούμε να τα ομαδοποιήσουμε ως εξής:

- Αντικίνητρο στην παροχή δανείων σε επιχειρήσεις υψηλής πιστοληπτικής αξιοπιστίας. Το προϋπάρχον σύστημα για κάθε επιχειρηματικό δάνειο «χρέωνε» το ίδιο ύψος ιδίων κεφαλαίων, διότι ο συντελεστής στάθμισης ήταν 100% ανεξαρτήτως της πιστοληπτικής ποιότητας της δανειοδοτούμενης επιχείρησης.
- Δημιουργία κινήτρου στα πιστωτικά ιδρύματα για επενδύσεις σε κρατικά χρεόγραφα. Δεδομένου ότι δεν προβλεπόταν ύπαρξη κεφαλαιακής επάρκειας για επενδύσεις σε χρεόγραφα που εξέδιδαν τα κράτη – μέλη των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ, παρατηρούνταν μια διακριτική μεταχείριση σε βάρος των υγιών επιχειρήσεων που θα έπρεπε να πληρώσουν υψηλότερη διαφορά (spread) σε σχέση με τα κρατικά χρεόγραφα.
- Οι τράπεζες μπορούσαν να προσαρμόσουν σταδιακά τη συμπεριφορά τους, ώστε να ικανοποιούν τον κανόνα του Συμφώνου της Βασιλείας, αξιοποιώντας νομικά κενά ή ατέλειες, προβαίνοντας σε arbitrage κεφαλαίων και τιτλοποιώντας επιχειρηματικά δάνεια.

- Η απουσία σοβαρής διαφοροποίησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων στον κανόνα του Συμφώνου της Βασιλείας ανάλογα με το ύψος του πιστωτικού κινδύνου αποτελούσε κίνητρο για ορισμένες τράπεζες να επιδίδονται σε δανεισμό υψηλού κινδύνου. Το Σύμφωνο της Βασιλείας επέβαλλε ότι η έκθεση σε δανεισμό προς τις διάφορες χώρες του ΟΟΣΑ σταθμίζεται έναντι του κινδύνου με ποσοστό 0%. Αυτό οδηγούσε σε μία υποκατάσταση των στοιχείων του επενδυτικού χαρτοφυλακίου, που έχουν μέτρια απόδοση, με στοιχεία που ενσωματώνουν υψηλό κίνδυνο. Εάν η κεφαλαιακή απαίτηση για μία ευρεία ομάδα στοιχείων ενεργητικού είναι η ίδια, μία μέση τράπεζα που επιθυμεί να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της θα επιλέξει οριακά να χορηγήσει πιστώσεις που ενσωματώνουν υψηλότερους κινδύνους.
- Οι σταθμίσεις που προέβλεπε το Σύμφωνο της Βασιλείας του 1988 για τα στοιχεία του ενεργητικού βασιζόνταν αποκλειστικά στην έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο. Αγνοούσε, επομένως, άλλες μορφές τραπεζικών κινδύνων, όπως ο κίνδυνος επιτοκίου, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο νομικός κίνδυνος, ο κίνδυνος χώρας, ο κίνδυνος μετοχών κτλ.
- Αλλά και έλλειψη επαρκούς αναγνώρισης μεθόδων μείωσης του πιστωτικού κινδύνου.
- Μη αναγνώριση των θετικών επιπτώσεων στον κίνδυνο του χαρτοφυλακίου από τη μη τέλεια συσχέτιση των αποδόσεων ή των πιθανοτήτων πτώχευσης. η υπόθεση της τέλει θετικής συσχέτισης ανάμεσα στις αποδόσεις των διαφόρων κατηγοριών, οδηγεί σε υπερεκτίμηση του κινδύνου και κατ' επέκταση της απαιτούμενης κεφαλαιακής επάρκειας.

2.2. Το σύμφωνο της Βασιλείας II

Τον Ιούνιο του 1999 η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε το πρώτο Συμβουλευτικό (Consultive Paper 1) ώστε να αντικαταστήσει την Αρχική Συμφωνία του 1988 με το νέο πλαίσιο Κεφαλαιακής Επάρκειας. Η νέα Συμφωνία αποτελείται από τρεις πυλώνες, οι οποίοι μαζί συμβάλλουν στην ασφάλεια και στη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος. Το πλαίσιο αυτό προσφέρει μια προσέγγιση

περισσότερο προσαρμοσμένη στη φύση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, ενισχύοντας τη διαχείριση του κινδύνου από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το οποίο θα έχει σαν αποτέλεσμα τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την ενίσχυση της προστασίας του καταναλωτή, καθώς επίσης θα εμπνέει εμπιστοσύνη στα πιστωτικά ιδρύματα. Υπάρχουν τρεις άξονες (pillars) μέτρων:

- Ο πρώτος πυλώνας, αφορά τον καθορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου.
- Ο δεύτερος πυλώνας, αφορά τον καθορισμό του σκοπού, στον οποίο αποβλέπει η διαδικασία της αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών από τις εποπτικές αρχές, καθώς και την θέσπιση των γενικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν την διαδικασία αυτή.
- Ο τρίτος πυλώνας, αφορά την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων.

Οι τρεις αυτοί πυλώνες του νέου Συμφώνου είναι αμοιβαίως αλληλοενισχυόμενοι. Αναμφίβολα, η αποτελεσματικότητα των κανόνων του πρώτου πυλώνα εξαρτάται καθοριστικά, από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την ορθή εφαρμογή τους, μέσω των εξουσιών του 2ου πυλώνα. Επίσης, οι αυξημένες υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων του 3ου πυλώνα διαμορφώνουν τα κατάλληλα κίνητρα για τη βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, που αναπτύσσουν οι τράπεζες.

Το πλαίσιο της Βασιλείας II απομακρύνεται από την ιδέα ότι οι εποπτικοί κανόνες πρέπει να είναι ίδιοι για όλους (one size fits all) και επιβραβεύει τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν αποτελεσματικά συστήματα για την εκτίμηση και τη διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, με την υποχρέωση διακράτησης λιγότερων εποπτικών κεφαλαίων. Από τη μεριά των εποπτικών αρχών, το κεφάλαιο ενός πιστωτικού ιδρύματος χρησιμεύει στην απορρόφηση των ενδεχόμενων ζημιών όταν τα διάφορα αποθεματικά για πιθανές ζημιές έχουν εξαντληθεί. Από τη μεριά του το ΠΙ, το κεφάλαιο επιδρά αποφασιστικά στην ικανότητα μόχλευσης του πιστωτικού

ιδρύματος, δηλαδή στο να αυξάνει το ενεργητικό του, καθώς και στην αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων. Συνεπώς, οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας επηρεάζουν άμεσα τη διαδικασία λήψης αποφάσεων μέσω του καθορισμού του ελάχιστου ύψους του απαιτούμενου κεφαλαίου. Το πλαίσιο της Βασιλείας II αναμένεται να ωθήσει τα πιστωτικά ιδρύματα σε ενεργότερη και αποτελεσματικότερη διαχείριση της κεφαλαιακής τους βάσης μέσω της χρήσης του λόγου απόδοσης προς το απαιτούμενο εποπτικό κεφάλαιο ως βασικού εργαλείου λήψης επενδυτικών αποφάσεων.

Σύμφωνα με τη δεύτερη οδηγία από την Επιτροπή της Βασιλείας, τα εποπτικά κεφάλαια χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες ποιότητας, τα Βασικά ίδια κεφάλαια (Tier 1), τα Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 2) και τα κεφάλαια για τον Κίνδυνο Αγοράς (Tier 3). Κάθε κατηγορία χωρίζεται επιπλέον σε κύρια (upper) και πρόσθετα (lower) κεφάλαια.

- Βασικά ίδια κεφάλαια (Tier 1 capital), τα οποία χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: Κύρια στοιχεία (Core Tier 1 capital), αποτελούμενα από: α) το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο και τη διαφορά από την έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο, β) τα αποθεματικά και διαφορές αναπροσαρμογής της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού, γ) τα αποτελέσματα εις νέον και δ) σε ενοποιημένη βάση, τα δικαιώματα μειοψηφίας, και Πρόσθετα στοιχεία (Non-core Tier 1 capital), αποτελούμενα από τους υβριδικούς τίτλους και τις προνομιούχες μετοχές μη σωρευτικού μερίσματος. Υβριδικοί τίτλοι είναι οι τίτλοι που έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με τις μετοχές και ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με τα ομόλογα. Υπάρχουν τρεις μορφές υβριδικών τίτλων, οι καινοτόμοι τίτλοι, οι μη καινοτόμοι τίτλοι και οι προνομιούχες μετοχές.
- Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 2 capital), τα οποία περιλαμβάνουν διαφορές αναπροσαρμογής αξίας περιουσιακών στοιχείων, δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος.

- Συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 3 capital), τα οποία περιλαμβάνουν κυρίως δάνεια μειωμένης εξασφάλισης βραχυπρόθεσμης διάρκειας.
- Αφαιρετικά στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία για να καταλήξουμε στο σύνολο των διαθέσιμων κεφαλαίων, αφαιρούνται στοιχεία που δεν ικανοποιούν τα κριτήρια. Από τα βασικά ίδια κεφάλαια αφαιρούνται, τα άυλα πάγια, οι ίδιες μετοχές. Στα αποθεματικά αναπροσαρμογής και στο κέρδος από αποτίμηση, στην εύλογη αξία δεν περιλαμβάνονται θετικές ή αρνητικές διαφορές αξίας μη επιτοκιακών προϊόντων.

Για να συμπεριληφθεί ένα χρηματοοικονομικό μέσο στα διαθέσιμα εποπτικά κεφάλαια πρέπει να ικανοποιεί τα εξής χαρακτηριστικά:

- Μονιμότητα και διαθεσιμότητα (permanence), δηλαδή τα κεφάλαια που παρέχονται από το χρηματοοικονομικό μέσο να είναι μόνιμα και διαθέσιμα όταν χρειάζονται. Αυτό συνδέεται με τη ληκτότητα καθώς όσο πιο μακροχρόνιο είναι ένα μέσο τόσο περισσότερο χρόνο μια τράπεζα μπορεί να βασιίζεται στα αντίστοιχα κεφάλαια. Επίσης, δεν πρέπει να υπάρχει καμία υποχρέωση του εκδότη για πρόωρη αποπληρωμή αλλά ακόμα και αν υπάρχει δεν πρέπει να δίνει κίνητρο αποπληρωμής.
- Ευελιξία πληρωμών (flexibility), δηλαδή ο εκδότης του χρηματοοικονομικού μέσου να έχει τη δυνατότητα ακύρωσης πληρωμών με βάση τις τρέχουσες χρηματοοικονομικές συνθήκες. Η δυνατότητα αυτή είναι συνήθως δεδομένη στα μερίσματα μετοχών ή προνομιούχων μετοχών, καθώς είναι στη διακριτική ευχέρεια της τράπεζας η απόφαση για διανομή μερίσματος, αλλά η ευελιξία μετριάζεται αν οι προνομιούχες μετοχές είναι με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος. Αντίθετα, για ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης η δυνατότητα ακύρωσης πληρωμής τοκομεριδίων είναι πολύ πιο περιορισμένη.
- Δυνατότητα απορρόφησης ζημιών (loss absorption), δηλαδή δυνατότητα κάλυψης ζημιών ώστε το Π.Ι. να συνεχίσει τη λειτουργία της ή να προστατευτούν οι καταθέτες σε περίπτωση που εισέλθει σε διαδικασίες πτώχευσης. Με βάση το κριτήριο της απορρόφησης ζημιών, το μετοχικό

κεφάλαιο είναι πρώτο στη κατάταξη ως προς την ποιότητα, αφού μπορεί να απορροφήσει άμεσα ζημιές χωρίς κανένα περιορισμό. Αντίθετα, τα ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης είναι πιο χαμηλά στην κατάταξη, αφού δεν έχουν τη δυνατότητα απορρόφησης ζημιών σε συνθήκες λειτουργίας, ενώ η δυνατότητα βελτιώνεται σε συνθήκες πτώχευσης, αφού οι κάτοχοι ικανοποιούνται μόλις πριν από τους κοινούς μετόχους.

2.2.1. Πυλώνας I – Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Minimum Capital Requirements)

Σύμφωνα με τον Πυλώνα I, οι εποπτικές αρχές οφείλουν να παρακολουθούν την επάρκεια των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου, την ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης, την έκθεση κινδύνων, την κεφαλαιακή επάρκεια, τη ρευστότητα, τις λογιστικές αρχές και την ποιότητα κερδοφορίας μιας τράπεζας. Με αυτό τον τρόπο, θα έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν σε κάθε χρηματοοικονομικό ίδρυμα τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι οποίες θα μπορούν να είναι και υψηλότερες από το ελάχιστο όριο των 8%, ανάλογα με την εκτιμώμενη έκθεση κινδύνου της τράπεζας. Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις υπολογίζονται, αν διαιρέσουμε τα κεφάλαια με τον άθροισμα του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου αγοράς και του λειτουργικού κινδύνου. Το κλάσμα αυτό πρέπει να είναι μεγαλύτερο ή ίσο από τον Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας, του οποίου η τιμή είναι 8%, τουλάχιστον. Ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων, οι ελάχιστες απαιτήσεις του 8% των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το σταθμισμένο ενεργητικό και οι διατάξεις, αναφορικά με την εποπτική μεταχείριση των κινδύνων αγοράς παραμένουν αμετάβλητες. Η κύρια διαφοροποίηση έγκειται στην μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, περιλαμβανομένης και της εποπτικής αντιμετώπισης των μέσων και τεχνικών μείωσης του εν λόγω κινδύνου, καθώς και στην καθιέρωση επιπρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον λειτουργικό κίνδυνο.

[Εποπτικό κεφάλαιο (Tier I & Tier II)] / [πιστωτικός κίνδυνος + κίνδυνος αγοράς + λειτουργικός κίνδυνος] = Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Tier 1 ≥ 4, Σύνολο ≥ 8)

Σταθμισμένο Ενεργητικό = Credit risk + Market risk + Operational risk

Το Σταθμισμένο Ενεργητικό, περιλαμβάνει τα στοιχεία του ενεργητικού μιας τράπεζας για τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία, σταθμισμένα με τον αντίστοιχο συντελεστή βαρύτητας, διαβαθμισμένο ανάλογα με τον πιστωτικό κίνδυνο του κάθε στοιχείου. Το σταθμισμένο ενεργητικό δείχνει το συνολικό πιστωτικό κίνδυνο που έχει αναλάβει το Π.Ι., ως απόλυτο μέγεθος, και μετριέται ως το άθροισμα του Πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου Αγοράς και του Λειτουργικού κινδύνου όπου, Credit risk: προσέγγιση του πιστωτικού κινδύνου, Market risk: προσέγγιση του κινδύνου αγοράς, Operational risk: προσέγγιση του λειτουργικού κινδύνου.

Γενικά, για τον παρονομαστή χρησιμοποιείται η τεχνική της στάθμισης του κινδύνου (risk weighting) με τον υπολογισμό συντελεστών στάθμισης (RW) και του σταθμισμένου ενεργητικού (RWA):

- $RWA = RWA_{credit} + RWA_{market} + RWA_{operational}$ ή
- $RWA = RWA_{credit} + 12.5 * (AC_{market} + AC_{operational})$ ή $RWA = A * RW$
- όπου, AC: Διαθέσιμα Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια, RWA: Σταθμισμένο Ενεργητικό, A: Αξία των στοιχείων του ενεργητικού και RW: Συντελεστής στάθμισης πιστωτικού κινδύνου.

Αναλυτικότερα, ο πρώτος πυλώνας του νέου Σύμφωνου επιφέρει τις εξής αλλαγές στο ισχύον πλαίσιο:

(1) Τροποποιεί την ισχύουσα τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η νέα τυποποιημένη μέθοδος διατηρεί τη λογική της υφιστάμενης μεθόδου με την απόδοση προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου. Εντούτοις επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο, στο μέτρο που οι συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται ανάλογα με τη διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου.

(2) Αναγνωρίζει τη μέθοδο υπολογισμού βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (internal ratings based approach - IRB), μέθοδο η οποία παρέχει στις

τράπεζες δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού, ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών τους συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου:

- τη θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach) και
- την προηγμένη μέθοδο (advanced approach).

(α) Η πρώτη παράμετρος σχετίζεται με την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου (PD - Probability of Default) και απεικονίζει την πιστοληπτική του ικανότητα. Μετράει την πιθανότητα αδυναμίας κάλυψης των υποχρεώσεων του πελάτη εντός δεδομένης χρονικής περιόδου.

(β) Η δεύτερη παράμετρος κινδύνου (LDG - Loss Given Default) δίνει μια εκτίμηση της μέσης αναμενόμενης ζημίας, το ποσοστό της χρηματοδότησης το οποίο δεν θα εισπραχθεί, σε περίπτωση που ο πελάτης δεν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Το μέγεθος της LDG εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το είδος των εξασφαλίσεων και των εγγυήσεων που έχουν χρησιμοποιηθεί.

(γ) Η τρίτη παράμετρος, η έκθεση του αντισυμβαλλόμενου σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσής του (EAD - Exposure At Default) δίνει την εκτίμηση του χρηματοδοτικού ανοίγματος.

(δ) Την εναπομένουσα διάρκεια, M , μέχρι τη λήξη των απαιτήσεων. Όσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια της απαίτησης τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος υποβάθμισης της πιστοληπτικής αξιοπιστίας του αντισυμβαλλόμενου.

(ε) Την ύπαρξη μερικών μεγάλου ύψους δανείων ή πολλών μικρών δανείων.

(ζ) Το βαθμό συσχέτισης, ρ , ανάμεσα στο δανειολήπτη και το υπόλοιπο χαρτοφυλάκιο ή αλλιώς τη συγκέντρωση του χαρτοφυλακίου

Το χρηματοδοτικό άνοιγμα είναι το συνολικό ποσό που εκτίθεται σε πιστωτικό κίνδυνο τη συγκεκριμένη στιγμή της αθέτησης. Το μέγεθος εκφράζεται σε χρηματικό ποσό στο νόμισμα του χαρτοφυλακίου.

Η ποσοτικοποίηση των παραπάνω παραμέτρων πρέπει να γίνει πλήρως τεκμηριωμένα και να ανανεώνεται τουλάχιστον σε ετήσια βάση. Παράλληλα απαιτείται η προσαρμογή των αποτελεσμάτων (calibration), έτσι ώστε οι εκτιμήσεις να αντικατοπτρίζουν την αναμενόμενη συμπεριφορά τους. Διαφορετικά οι όποιες διαφορές θα πρέπει να αποδειχθεί ότι δεν οφείλονται σε συστηματικούς

παράγοντες, αλλά σε τυχαίο θόρυβο. Στην Εξελιγμένη μέθοδο των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης οι εκτιμήσεις των PD, LDG, EAD και M παρέχονται από την τράπεζα βάσει των εκτιμήσεών της και των κατάλληλων ιστορικών δεδομένων, ενώ για την εκτίμηση του M υπάρχει δυνατότητα εξαιρέσης για κάποια χρηματοδοτικά ανοίγματα. Αντίθετα, στη Θεμελιώδη προσέγγιση μόνο η τιμή του PD παρέχεται από το υπάρχον χαρτοφυλάκιο χορηγήσεων, καθώς οι σταθμίσεις των LDG, EAD και M τίθενται από την Επιτροπή.

(γ) Διαμορφώνεται αναλυτικό πλαίσιο για την εποπτική μεταχείριση των τιτλοποιημένων απαιτήσεων.

(δ) Οι τράπεζες, που πληρούν προϋποθέσεις, θα μπορούν να χρησιμοποιούν μεθόδους άμβλυνσης του κινδύνου για να μειώσουν τις κεφαλαιακές επιβαρύνσεις τους, όπως:

- Τις εξασφαλίσεις,
- Τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα, και
- Το συμψηφισμό στοιχείων εντός ισολογισμού.

(ε) Τέλος, εισάγονται για πρώτη φορά κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Στην έννοια του εν λόγω κινδύνου εμπίπτουν οι ζημιές που οφείλονται:

- Στην ανεπάρκεια/ακαταλληλότητα των εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων,
- Σε ανθρώπινο παράγοντα, ή
- Σε εξωτερικά αίτια.

Εύκολα γίνονται κατανοητές οι επιπτώσεις από την επικείμενη αποδοχή των νέων προτάσεων. Για εκθέσεις χαμηλού κινδύνου το νέο σύστημα οδηγεί σε πολύ μικρότερες απαιτήσεις κεφαλαίων. Αντίθετα, οι αυξήσεις είναι πολύ σημαντικές για απαιτήσεις υψηλού κινδύνου. Τέλος, οι νέες οδηγίες αναγνωρίζουν ότι σε επίπεδο χαρτοφυλακίου οι κίνδυνοι είναι σαφώς μικρότεροι από το άθροισμα του κινδύνου που εμπεριέχεται στις μεμονωμένες θέσεις και γι' αυτό θεσπίζεται μια διόρθωση (*granularity factor*) ανάλογα με το βαθμό διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου.

2.2.2. Πυλώνας II – Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης (Supervisory Review Process)

Το μέρος αυτό του πλαισίου εισάγει γενικές αρχές τέτοιες, ώστε να διασφαλίζεται η κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, πέραν των μηχανισμών του πρώτου πυλώνα. Τα πιστωτικά ιδρύματα, θα πρέπει να διαθέτουν σύστημα εκτίμησης κεφαλαιακής επάρκειας και να καθορίζουν τα κεφάλαια που απαιτούνται για την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Οι εποπτικές αρχές αξιολογούν τους κινδύνους, καθώς και τις διαδικασίες παρακολούθησης και μέτρησης αυτών και δύνανται να απαιτούν πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις στις περιπτώσεις, όπου δεν υπάρχει πλήρης συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου πυλώνα ή κάποιοι κίνδυνοι που δεν αντιμετωπίζονται από τον πρώτο πυλώνα, δεν έχουν καλυφθεί επαρκώς με κεφάλαια από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Ο Πυλώνας II εισάγει την έννοια της Διαδικασίας Εποπτικής Αξιολόγησης (SRP), όπου η εποπτική αρχή αξιολογεί σε συνεχή βάση την επάρκεια των κεφαλαίων και των εσωτερικών διαδικασιών των τραπεζών μέσω της Διαδικασίας Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ICAAP) και της διαδικασίας Εποπτικής Επισκόπησης και Αξιολόγησης (S.R.E.P). Το σημαντικότερο όμως μέρος της εποπτικής αξιολόγησης είναι ο διάλογος. Στόχο του διαλόγου αποτελεί η αμοιβαία κατανόηση των εφαρμοζόμενων μεθόδων και διαδικασιών που παρήγαγαν το σχετικό αποτέλεσμα, καθώς και την ανάγκη τυχόν προσαρμογής τους στα ειδικά χαρακτηριστικά κινδύνου και τη συστηματική σημασία της τράπεζας.

Οι γενικές αρχές που διέπουν το μέρος αυτό του πλαισίου είναι:

- Εσωτερική διαδικασία εκτίμησης συνολικής κεφαλαιακής επάρκειας: Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν διαδικασία εκτίμησης της συνολικής κεφαλαιακής τους επάρκειας, σε σχέση με τους κινδύνους που αναλαμβάνουν, ανάλογα με την στρατηγική τους
- Εποπτική αξιολόγηση εσωτερικών εκτιμήσεων κεφαλαιακής επάρκειας και συμμόρφωσης με ελάχιστα επίπεδα: Οι εποπτικές αρχές πρέπει να αξιολογούν τις εσωτερικές εκτιμήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων,

αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια και την στρατηγική τους, καθώς επίσης και την ικανότητά τους να παρακολουθούν και να συμμορφώνονται με τις διατάξεις που αφορούν τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα, εφόσον δεν είναι ικανοποιημένες με το αποτέλεσμα της σχετικής διαδικασίας.

- **Επιβολή διακράτησης υψηλότερων από τα ελάχιστα όρια κεφαλαίων:** Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να απαιτούν από τις τράπεζες να διατηρούν δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας υψηλότερους από τα ελάχιστα προβλεπόμενα όρια.
- **Διενέργεια εποπτικών ελέγχων:** Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να παρεμβαίνουν σε πρώιμο στάδιο για να εμποδίσουν ενδεχόμενη μείωση των εποπτικών κεφαλαίων πέραν του κατώτατου ορίου και να προβαίνουν σε διορθωτικές ενέργειες εφόσον μια τράπεζα δε συγκεντρώνει το υποχρεωτικό μέγεθος ιδίων κεφαλαίων.

Στην αναθεωρημένη έκδοση του Συμφώνου της Βασιλείας γίνεται η αναφορά των 2 πυλώνων, γιατί η προσέγγιση της κεφαλαιακής επάρκειας μέσω των απλών σταθμίσεων κινδύνων δεν ήταν αρκετή για να ικανοποιήσει τους βασικούς στόχους της Επιτροπής, οι οποίοι είναι η προώθηση της ασφάλειας και της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος. Μία βασική αδυναμία του πρώτου Συμφώνου της Βασιλείας ήταν, ότι οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου ήταν απλές, με συνέπεια να υπάρχει ευκαιρία για «arbitrage» επί των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων από μέρους τραπεζών. Η ελεγκτική διαδικασία επανεξέτασης του πλαισίου δεν προορίζεται μόνο για τη διασφάλιση, ότι οι τράπεζες έχουν επαρκή κεφάλαια για να καλύψουν όλους τους κινδύνους που προκύπτουν από τις δραστηριότητές τους, αλλά και για να ενθαρρύνει τις τράπεζες να αναπτύξουν και να χρησιμοποιούν καλύτερες τεχνικές διαχείρισης των κινδύνων και την παρακολούθησή τους. Η διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης αναγνωρίζει την ευθύνη της διαχείρισης της τράπεζας στην ανάπτυξη μιας εσωτερικής διαδικασίας αξιολόγησης κεφαλαίων και τον καθορισμό των κεφαλαιακών στόχων, ανάλογων με το προφίλ κινδύνου της τράπεζας. Στο πλαίσιο αυτό, η διαχείριση της τράπεζας

εξακολουθεί να φέρει την ευθύνη, για να διασφαλίσει ότι η τράπεζα διαθέτει επαρκή κεφάλαια για την υποστήριξη των κινδύνων της, πέραν των ελάχιστων απαιτήσεων.

Όταν ένα πιστωτικό ίδρυμα δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις που τίθενται από το Ν.3601/2007, την Οδηγία 2006/48/ΕΚ και τις σχετικές ΠΔ/ΤΕ, η Τράπεζα της Ελλάδος έχει στη διάθεσή της σειρά μέτρων ως ακολούθως:

- Στην περίπτωση που έχουν διαπιστωθεί παραβάσεις ή ελλείψεις στην τήρηση του θεσμικού πλαισίου, επιβάλλονται μετά από εισήγηση της Τράπεζας της Ελλάδος, ποινές από την αρμόδια Επιτροπή. Οι ποινές αυτές μπορεί να είναι χρηματικές ή διοικητικού χαρακτήρα, ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης. Στις διοικητικές ποινές περιλαμβάνεται ακόμα και η ανάκληση λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος.
- Στην περίπτωση που η Τράπεζα της Ελλάδος αξιολογεί ότι υπάρχει δυσαναλογία, μεταξύ των αναλαμβανομένων επιχειρησιακών κινδύνων και των ΣΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων μέτρησης και διαχείρισης κινδύνων, διαμορφώνει το εύρος των διορθωτικών ενεργειών, ώστε να βελτιωθούν τα ΣΕΕ ή να ενισχυθούν τα κεφάλαια, είτε ως μακροπρόθεσμη απαίτηση, είτε ως άμεση ενέργεια.

Σύμφωνα με τα παραπάνω και συνεκτιμώντας τα αποτελέσματα των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (σε συγκεκριμένα χαρτοφυλάκια και ιδίως, όσο αφορά την αλληλεξάρτηση των κινδύνων), η εποπτική αρχή μπορεί να απαιτήσει από ένα πιστωτικό ίδρυμα:

- Να προσαρμόσει την πολιτική προβλέψεων.
- Να σταματήσει ή να περιορίσει ορισμένες δραστηριότητες ή/και καταστάματα προσωρινά.
- Να ενδυναμώσει τα συστήματα, κυρίως για την αξιολόγηση και τον έλεγχο ορισμένων κινδύνων, εφαρμόζοντας αυστηρότερα εσωτερικά όρια, ιδίως για τους κινδύνους που δεν καλύπτονται από τον Πυλώνα Ι.
- Να προτείνει την αντικατάσταση των υπευθύνων στελεχών.

Τα ανωτέρω μέτρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν μεμονωμένα ή σε συνδυασμό. Ωστόσο, όταν εκτιμάται ότι τα ανωτέρω μέτρα δεν θα φέρουν το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα, είναι δυνατόν να επιβληθεί η απαίτηση για πρόσθετα κεφάλαια και ιδίως στις ακόλουθες περιπτώσεις όπου:

- Έχει διαγνωσθεί σημαντική και επαναλαμβανόμενη αδυναμία στα ΣΕΕ ή αναμένεται ότι θα εκδηλωθεί ανεπάρκεια των ΣΕΕ, λόγω αναδιαρθρώσεων των λειτουργιών του πιστωτικού ιδρύματος με επέκταση σε νέες λειτουργίες/ προϊόντα/ δραστηριότητες, για τις οποίες δεν υπάρχει επαρκής και αξιόλογη εμπειρία.
- Εκτιμάται, ότι το πιστωτικό ίδρυμα συστηματικά υποεκτιμά τους κινδύνους, ειδικότερα σε περιπτώσεις ταχείας ανάπτυξης ή σημαντικής συγκέντρωσης σε ορισμένους αντισυμβαλλόμενους, σε οικονομικούς κλάδους ή γεωγραφικές περιοχές.
- Υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις, για αναμενόμενες ζημίες ή ανεπαρκή κερδοφορία, με αποτέλεσμα τη μείωση του ΔΚΕ. Η Τράπεζα της Ελλάδος αξιολογεί τη συνολική επίπτωση, τυχόν μείωσης του ΔΚΕ μεσοπρόθεσμα στην οικονομική κατάσταση και το προφίλ κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος, συμπεριλαμβανομένης της επίπτωσης στην ρευστότητα και τη φήμη του.
- Υπάρχει διαπιστωμένη δυσκολία στην άντληση κεφαλαίων από τους μετόχους (π.χ. περιπτώσεις λίγων μετόχων από μία οικογένεια, συνεταιριστικές τράπεζες).
- Παρατηρείται ταχεία και σημαντική ανάπτυξη χωρίς τις απαραίτητες υποδομές/ συστήματα ή σε κινδύνους σημαντικούς ως προς το ύψος των κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος, ως προς την επίπτωση στο τραπεζικό σύστημα, αλλά και ως προς το μέγεθος και την επικινδυνότητα των αγορών.
- Έχουν διαπιστωθεί σημαντικές ελλείψεις και παραλείψεις, όσον αφορά την εφαρμογή διαδικασιών για την πρόληψη νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες ή εγκληματικές δραστηριότητες.

Το ύψος των πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων εξειδικεύεται κατά πιστωτικό ίδρυμα και μπορεί να αναθεωρείται, ανάλογα με τις αλλαγές των συνθηκών. Κατά συνέπεια, στα πλαίσια της εφαρμογής του Πυλώνα II, η Τράπεζα της Ελλάδος δεν υποστηρίζει κάποιον αυτόματο κανόνα που να συνδέει την αναγνώριση των κινδύνων με την επιβολή πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων και μάλιστα ανεξάρτητα από τις αναληφθείσες πρωτοβουλίες άμεσης αντιμετώπισης των αδυναμιών. Κατά την κρίση της Τράπεζας της Ελλάδος, η ως άνω απαίτηση για πρόσθετο κεφάλαιο είναι δυνατόν να επιβάλλεται στα βασικά Ίδια Κεφάλαια (TIER1) ή λαμβάνοντας υπόψη μέρος ή και το σύνολο των κεφαλαίων του Tier II, Tier III, εφόσον αξιολογηθεί θετικά η σταθερότητά τους.

Για την αξιολόγηση της κατάστασης του πιστωτικού ιδρύματος λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:

- Το επίπεδο ή και η μεταβλητότητα του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να διασφαλίζει, ότι η ανάπτυξή του συμβαδίζει με την αναγκαία κεφαλαιακή επάρκεια για την υποστήριξη του συνόλου των αναλαμβανόμενων κινδύνων.
- Ο υπολογισμός του εσωτερικού κεφαλαίου που διενεργείται από τα πιστωτικά ιδρύματα.
- Η ορθότητα της κατανομής κεφαλαίου στον όμιλο. Σε περίπτωση που υπάρχουν θυγατρικές του πιστωτικού ιδρύματος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κινδύνων, η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να επιβάλει κατάλληλα όρια, ώστε η κατανομή των κεφαλαίων για την θυγατρική να αντιστοιχεί στον τρέχοντα ή αναμενόμενο κίνδυνο.
- Η φάση του οικονομικού κύκλου και κατά πόσον τα συστήματα αντιμετωπίζουν την επίπτωση αυτή.

Για τον προσδιορισμό των απαιτούμενων πρόσθετων κεφαλαίων, η Τράπεζα της Ελλάδος λαμβάνει υπόψη της τα παρακάτω κριτήρια, τόσο σε απόλυτο μέγεθος, όσο και σε σύγκριση με άλλα πιστωτικά ιδρύματα με αντίστοιχες δραστηριότητες:
Ποσοτικούς δείκτες όπως:

- Η διάρθρωση και η μεταβλητότητα των στοιχείων των Ιδίων Κεφαλαίων και ειδικότερα, το ύψος των δικαιωμάτων μειοψηφίας,
- Το μέγεθος των δραστηριοτήτων, εντός του ομίλου με συγκριτικά υψηλότερο κίνδυνο,
- Τα λειτουργικά κέρδη κάθε δραστηριότητας εντός του ομίλου, τη δυναμικότητα και τη διατηρησιμότητά τους,
- Το προφίλ κινδύνου π.χ. όσο αφορά:
  1. Στον πιστωτικό κίνδυνο:
    - ✓ Την ποιότητα των χαρτοφυλακίων (εξέλιξη είτε χρονικά είτε σε διάφορες χρονικές περιόδους και δείκτες δανείων σε προσωρινή/ οριστική καθυστέρηση, σε σχέση με το σύνολο της κάθε κατηγορίας χαρτοφυλακίου και τις αντίστοιχες προβλέψεις, εξέλιξη και δείκτες των εσωτερικών και εξωτερικών πιστωτικών διαβαθμίσεων και ιδίως, τον δείκτη «ακάλυπτες από προβλέψεις καθυστερήσεις > 90 ημερών /Ιδια Κεφάλαια»),
    - ✓ Τη διαφοροποίηση με βάση τη συγκέντρωση (σε μεγάλους πελάτες, κατά κλάδο και γεωγραφική περιοχή και χώρα).
  2. Στον κίνδυνο ρευστότητας:
    - ✓ τη σχέση των καθαρών δανείων από προβλέψεις, ως προς τις καταθέσεις,
    - ✓ τον καθαρό διατραπεζικό δανεισμό προς το σύνολο του ενεργητικού.
    - ✓ ποιοτικά κριτήρια όπως: τη στρατηγική του πιστωτικού ιδρύματος και τη δυνατότητα υλοποίησής της, δεδομένων των εσωτερικών και εξωτερικών συνθηκών, την ποιότητα των ΣΕΕ και την ικανότητα προσαρμογής στις εξελίξεις, το βαθμό συντηρητικότητας των ΣΕΕ, όπως προκύπτει από τη συγκριτική ανάλυση μεταξύ των πιστωτικών διαβαθμίσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων για τους ίδιους πελάτες, τα αποτελέσματα ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων.

Η κριτική που έχει ασκηθεί στο δεύτερο άξονα των προτάσεων είναι ότι δίνεται σημαντική δυνατότητα στις εποπτικές αρχές να μεταβάλλουν το ελάχιστο ύψος

κεφαλαιακής επάρκειας είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο να δημιουργούνται συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού ανάμεσα σε τράπεζες που ανήκουν σε χώρες στις οποίες είναι αυστηρή η εφαρμογή των διατάξεων και σε εκείνες που ανήκουν σε χώρες όπου παρατηρείται ελαστικότητα στην εφαρμογή τους. Στην πρώτη κατηγορία συγκαταλέγονται οι τράπεζες των ΗΠΑ, στις οποίες οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας πρέπει να τηρούνται αυστηρά, και στην άλλη οι τράπεζες της Μεγάλης Βρετανίας, στις οποίες παρέχεται μεγάλη ευελιξία στις εποπτικές αρχές για την εφαρμογή των διατάξεων.

2.2.3. Πυλώνας III – Πειθαρχία της Αγοράς (Market Discipline)

Ο τρίτος πυλώνας εισάγει διατάξεις, αναφορικά με την παρεχόμενη από τα πιστωτικά ιδρύματα προς το εξωτερικό πληροφόρηση για το ύψος των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, έναντι των κινδύνων αυτών και την ακολουθούμενη στρατηγική προκειμένου, μέσω της διαφάνειας (disclosure) να ενισχυθεί η πειθαρχία της αγοράς. Καθορίζονται τα γενικά κριτήρια και υποχρεώσεις δημοσιοποίησης από τα Π.Ι. πληροφοριών που αφορούν κυρίως:

- Τις επιχειρήσεις του ομίλου του πιστωτικού ιδρύματος.
- Τα ίδια κεφάλαια και τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής του επάρκειας.
- Την έκθεσή του σε κάθε κατηγορία κινδύνου, περιλαμβανομένων των στρατηγικών στόχων, των μεθόδων αξιολόγησης και των τεχνικών μείωσης αυτών των κινδύνων.

Οι τεχνικές μεταβιβάσεως και οι πρακτικές μετρήσεως των πιστωτικών κινδύνων που προέρχονται από σύνθετα χρηματοοικονομικά εργαλεία, όπως είναι τα credit derivatives, swap options, καθώς επίσης και από τιτλοποιήσεις ενεργητικού, απεικονίζονται πληρέστερα με μεγαλύτερη προσοχή. Παράλληλα, αυξάνεται το φάσμα των εξασφαλίσεων, έναντι κινδύνων και οι εγγυήσεις έναντι απαιτήσεων. Οι εποπτικές αρχές μπορεί πλέον, να μην επιβάλλουν ειδική κεφαλαιακή απαίτηση για τον επιτοκιακό κίνδυνο του επενδυτικού χαρτοφυλακίου για τις τράπεζες που

παρουσιάζουν σημαντικό κίνδυνο, λόγω ανοιγμάτων ρευστότητας μεταξύ παθητικού/ενεργητικού, αλλά παρακολουθούν με προσοχή την οικονομική κατάσταση της κάθε τράπεζας. Το σημαντικότερο γεγονός σχετικά με το νέο πλαίσιο υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων που προτείνει η Επιτροπή της Βασιλείας έχει να κάνει με την ειδική κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου, το νέο πλαίσιο θέτει νέους κανόνες σε συνεργασία με τους εθνικούς φορείς και τις κεντρικές τράπεζες. Μέσα από το νέο πλαίσιο προβλέπονται ξεχωριστές κεφαλαιακές απαιτήσεις βάση αντίστοιχων μεθοδολογιών μέτρησης.

Στόχος του Πυλώνα III είναι να δυναμώσει την πειθαρχία της αγοράς μέσω της βελτιωμένης γνωστοποίησης από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η αποτελεσματική γνωστοποίηση είναι απαραίτητη για να εξασφαλίσει ότι οι συμμετοχοί της αγοράς μπορούν να καταλάβουν καλύτερα το τα προφίλ κινδύνου των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τις θέσεις κεφαλαιακής επάρκειας. Το νέο πλαίσιο θέτει τις απαιτήσεις γνωστοποίησης και τις συστάσεις σε μερικούς τομείς, περιλαμβάνοντας τον τρόπο με τον οποίο ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα υπολογίζει την κεφαλαιακή του επάρκεια και τις μεθόδους αξιολόγησης κινδύνου του. Το βασικό σετ ρυθμίσεων εφαρμόζεται σε όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, με περισσότερο λεπτομερείς απαιτήσεις για την εποπτική αναγνώριση των εσωτερικών μεθοδολογιών για πιστωτικό κίνδυνο, τεχνικές άμβλυνσης του πιστωτικού κινδύνου και εξασφάλιση του ενεργητικού.

Πρωτίστως όμως, το κύριο μέλημα των τραπεζών θα πρέπει να είναι κατά πόσο τα ανώτερα διοικητικά στελέχη και το διοικητικό συμβούλιο αξιολογούν και διαχειρίζονται τους κινδύνους της τράπεζας. Βάσει του Πυλώνα I, οι τράπεζες χρησιμοποιούν κάποιες καθορισμένες προσεγγίσεις και μεθοδολογίες για τη μέτρηση των διαφόρων κινδύνων που αντιμετωπίζουν και τις κεφαλαιακές απαιτήσεις που προκύπτουν. Η Επιτροπή πιστεύει, ότι η παροχή πληροφοριών με βάση αυτό το κοινό πλαίσιο είναι ένα αποτελεσματικό μέσο για την ενημέρωση της αγοράς, για την έκθεση μιας τράπεζας σε αυτούς τους κινδύνους και θα παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις διατάξεις που θα ακολουθηθούν.

2.3. Θεσμικό Πλαίσιο

Οι κανόνες που ορίζουν τα Σύμφωνα της Βασιλείας στοχεύουν στην σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, δίνοντας τη δυνατότητα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να απορροφήσουν τις ζημιές που προκύπτουν από τους κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένα. Οι κανόνες αυτοί θεσπίζονται από την Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία, δεν έχουν εξαναγκαστική νομική εφαρμογή και οι χώρες που τις υιοθετούν τις προσαρμόζουν ανάλογα με το δικό τους θεσμικό πλαίσιο. Οι κανόνες της Βασιλείας εφαρμόζονται τόσο σε διεθνή όσο και σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο. Σε διεθνές επίπεδο, ο αρμόδιος φορέας για την εφαρμογή και επίβλεψη των πλαισίων είναι η Επιτροπή της Βασιλείας. Το έργο της Επιτροπής θεμελιώθηκε με την δημοσίευση του Αρχικού Συμφώνου το 1988, γνωστό και ως Βασιλεία I και συνεχίζεται ως σήμερα με τη Βασιλεία II και III. Μέσα στα πλαίσια του έργου της για την διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε αρκετά κείμενα συμπληρωματικά του πλαισίου της Βασιλείας II.

Σε κοινοτικό επίπεδο, η ενσωμάτωση του πλαισίου της Βασιλείας στην Ευρωπαϊκή νομοθεσία έχει επέλθει πλήρως με τη δημοσίευση δύο βασικών κοινοτικών Οδηγιών. Την Οδηγία 2006/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ανάληψη και την άσκηση της δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και την Οδηγία 2006/49/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων. Σημαντικό ρόλο για την ενσωμάτωση της Βασιλείας II στην Ευρωπαϊκή Νομοθεσία διαδραμάτισε η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας ρόλος της οποίας είναι:

- Να συμβουλευεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είτε από αίτημά της είτε με δική της πρωτοβουλία, και κυρίως για την κατάρτιση σχεδίων εκτελεστικών μέτρων στο τραπεζικό τομέα,
- Να συμβάλει στην ομοιόμορφη εφαρμογή των κοινοτικών Οδηγιών και στη σύγκληση των εποπτικών πρακτικών των μελών στην Κοινότητα,

- Να προάγει την εποπτική συνεργασία, συμπεριλαμβάνοντας την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των Εποπτικών Αρχών.

2.4. Σύγκριση των Κανόνων της Βασιλείας I και II

Το Σύμφωνο της Βασιλείας I, στην αρχική του μορφή, κάλυπτε μόνο τον πιστωτικό κίνδυνο και ουσιαστικά επέβαλε το εποπτικό κεφάλαιο (regulatory capital) να είναι τουλάχιστον 8% του σταθμισμένου ενεργητικού (risk weighted assets) ή, με άλλα λόγια, ο δείκτης φερεγγυότητας να μην υπολείπεται του 8%. Το κεφάλαιο, κατά τους κανόνες της Βασιλείας, είναι ευρύτερο του παραδοσιακού ορισμού της «Καθαρής Θέσης» και περιλαμβάνει στοιχεία όπως ομολογίες και δάνεια περιορισμένης εξασφάλισης (subordinated debt). Από την άλλη πλευρά, το σταθμισμένο ενεργητικό προέκυπτε από τη στάθμιση των στοιχείων του ενεργητικού σύμφωνα με έναν συντελεστή από τους τέσσερις Τελικά, το εποπτικό κεφάλαιο δεν έπρεπε να υπολείπεται του 8% του σταθμισμένου ενεργητικού του πιστωτικού ιδρύματος.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας II, ενώ διατηρεί τις βασικές αρχές της Βασιλείας I, όπως τον δείκτη φερεγγυότητας σε ποσοστό 8%, προχωρεί σε μια σημαντική τροποποίηση, στη δυνατότητα των τραπεζών να χρησιμοποιούν τα δικά τους εσωτερικά συστήματα κινδύνου για τον προσδιορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Επιπροσθέτως, η στάθμιση των χορηγήσεων των τραπεζών για τον υπολογισμό του δείκτη φερεγγυότητας μπορεί να κάνει χρήση των αξιολογήσεων διεθνών οίκων (credit agencies, όπως Moodys, S&P κ.τ.λ.). Τέλος, οι καινούργιοι κανόνες λαμβάνουν υπόψη και τον λειτουργικό κίνδυνο. συντελεστές (0%, 20%, 50% και 100%), σύμφωνα με την κατηγορία ενεργητικού.

2.5. Υπολογισμός πιστωτικού κινδύνου

Με τον όρο πιστωτικός κίνδυνος, εννοούμε τον κίνδυνο χρηματοοικονομικής ζημιάς, ο οποίος απορρέει από το ενδεχόμενο αδυναμίας των αντισυμβαλλόμενων να εκπληρώσουν τις συναλλακτικές τους υποχρεώσεις. Οι συνιστώσες του

πιστωτικού κινδύνου είναι: α) ο Κίνδυνος αθέτησης υποχρεώσεων (Default risk), β) ο Κίνδυνος ανάκτησης (Recovery risk), γ) ο Κίνδυνος ανοίγματος (Exposure risk) και δ) ο Κίνδυνος περιθωρίων (Credit spread risk). Το σταθμισμένο με τον πιστωτικό κίνδυνο ενεργητικό του Π.Ι., είναι το άθροισμα των γινομένων των συντελεστών πιστωτικού κινδύνου επί τα στοιχεία του ενεργητικού. Η εκτίμηση του μπορεί να γίνει είτε με τη Τυποποιημένη προσέγγιση (βάση συντελεστών στάθμισης που βασίζονται σε εξωτερικές διαβαθμίσεις), είτε με τη προσέγγιση των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (βάση εσωτερικών διαβαθμίσεων της τράπεζας). Οι παράμετροι είναι, η πιθανότητα αθέτησης PD, η ποσοστιαία ζημιά LGD και το χρηματοδοτικό άνοιγμα EAD. Υπάρχουν δύο «εξελιγμένες» προσεγγίσεις (IRB), η χρήση των οποίων υπόκειται σε έγκριση της εποπτικής αρχής. Η Foundation IRB όπου η τράπεζα εκτιμά την πιθανότητα αθέτησης και οι άλλες μεταβλητές δίνονται από το πλαίσιο και η Advanced IRB όπου η τράπεζα εκτιμά όλες τις παραμέτρους.

Όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο, η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει δύο προσεγγίσεις υπολογισμού των κεφαλαίων που ένα Π.Ι. που πρέπει να διακρατά :

- Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardised Approach),
- Προσέγγιση των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης (Internal Ratings Based Approach), η οποία αποτελείται από τη:
  - Θεμελιώδη Προσέγγιση (Foundation Approach)
  - Εξελιγμένη Προσέγγιση (Advanced Approach)

2.5.1. Τυποποιημένη προσέγγιση

Στο προτεινόμενο πλαίσιο, καθορίζονται συντελεστές για όλα τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού. Οι εν λόγω συντελεστές προσδιορίζονται με τη χρήση των εκτιμήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης (π.χ. Moody's, S&P). Η μέθοδος αυτή, διαχωρίζει το χαρτοφυλάκιο της τράπεζας σε συγκεκριμένες κατηγορίες και για κάθε κατηγορία ορίζει το συντελεστή κινδύνου ανάλογα με την εξωτερική αξιολόγηση.

Εποπτεία Τραπεζών – Αρχές της Βασιλείας

---

1. Η στάθμιση των απαιτήσεων ενός Π.Ι. εξαρτάται από τη φύση του αντισυμβαλλόμενου (π.χ. Κράτος, ίδρυμα, εταιρεία), το είδος της απαίτησης (π.χ. στεγαστικό ή καταναλωτικό δάνειο, ομόλογο) και την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του οφειλέτη από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης. Οι αξιολογήσεις θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια και να υπόκεινται στον έλεγχο των εθνικών εποπτικών αρχών.

2. Οι κεντρικές κυβερνήσεις χάνουν την προνομιακή μεταχείριση και μπορούν να τύχουν διαφορετικού συντελεστή στάθμισης. Οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν, είτε να τύχουν ενός συντελεστή στάθμισης που θα είναι μια βαθμίδα χειρότερος από εκείνον της κεντρικής κυβέρνησης της χώρας τους, είτε να αξιολογηθούν, όμως όχι με συντελεστή μικρότερο του 20%. Οι απαιτήσεις από επιχειρήσεις μπορεί να έχουν συντελεστές 20%, 50%, 100% και 150% από το 100% που έχουν. Το ποσοστό που αφορά μη αξιολογημένες επιχειρήσεις είναι το μικρότερο που μπορεί να εφαρμοσθεί.

3. Παρέχεται η δυνατότητα αναγνώρισης μείωσης του πιστωτικού κινδύνου, όταν προσφέρονται ως εξασφαλίσεις της υποχρέωσης όχι μόνο τίτλοι του δημοσίου αλλά και μη κυβερνητικά χρεόγραφα όπως εκδόσεις δημόσιων οργανισμών (πάνω από BBB-) και μετοχών εισηγμένων στο γενικό δείκτη. Επιπλέον, αναγνωρίζονται προϊόντα μείωσης των πιστωτικών κινδύνων, όπως πιστωτικά παράγωγα καθώς και ακίνητη περιουσία. Σημειώνεται ότι δεν αναγνωρίζονται φυσικές εξασφαλίσεις (π.χ. ακίνητα), καθώς θεωρείται ότι έχουν ενσωματωθεί στους συντελεστές κάλυψης. Για τις χρηματοοικονομικές εξασφαλίσεις χρησιμοποιείται η αρχή της μείωσης του ανοίγματος και η αξία της εξασφάλισης, αφαιρείται από το αρχικό άνοιγμα και η διαφορά σταθμίζεται με τον ανάλογο συντελεστή κινδύνου. Για τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα χρησιμοποιείται η αρχή της υποκατάστασης και ο συντελεστής στάθμισης του πρωτοφειλέτη αντικαθίσταται με το συντελεστή στάθμισης του εγγυητή. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι το πλαίσιο θέτει πολλές ποιοτικές δικλίδες για να γίνουν αποδεκτά τα μέσα άμβλυνσης του πιστωτικού κινδύνου.

4. Επίσης, η Επιτροπή αναγνωρίζοντας τη διαφορετική φύση των εργασιών λιανικής τραπεζικής δεν προβλέπει εξωτερική διαβάθμιση, αλλά έχει προσδιοριστεί ένας

συντελεστής 35% για τα στεγαστικά δάνεια και ένας συντελεστής στάθμισης 75% για τα καταναλωτικά δάνεια από το προηγούμενο καθεστώς 100%. Ο τομέας της λιανικής χαρακτηρίζεται από μεγάλο πλήθος δανείων και μικρά υπόλοιπα ανά δάνειο, επιτυγχάνοντας με αυτό τον τρόπο «φυσική» διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου και μείωση του αναλαμβανόμενου κινδύνου.

5. Όσον αφορά τις τιτλοποιημένες απαιτήσεις, ο σκοπός είναι να επιβαρύνονται οι τράπεζες για υψηλού κινδύνου περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν το αντικείμενο της τιτλοποίησης, έτσι ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία μιας junk αγοράς δανείων. Για το λόγο αυτό, στην περίπτωση της ξεκάθαρης πώλησης, τα στοιχεία τα οποία μεταβιβάζονται αφαιρούνται από το ενεργητικό του Π.Ι. Αν δεν ικανοποιούνται τα κριτήρια, υπολογίζεται η επάρκεια σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν τιτλοποιηθεί και τη διαβάθμιση τους.

Ένα σημαντικό μειονέκτημα της τυποποιημένης προσέγγισης είναι η αδυναμία διαχωρισμού αναμενόμενης και μη αναμενόμενης ζημίας. Το συνολικό ποσό που προκύπτει από τη στάθμιση των ανοιγμάτων με τους κατάλληλους συντελεστές κινδύνου θεωρείται μη αναμενόμενη ζημία και προσδιορίζει τα αναγκαία κεφάλαια. Συνεπώς, η τυποποιημένη προσέγγιση δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό της επάρκειας των προβλέψεων.

2.5.2. Η μέθοδος των εσωτερικών διαβαθμίσεων

Η υιοθέτηση της προσέγγισης των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (IRB), επιτρέπει στη τράπεζα να χρησιμοποιεί δικές της εσωτερικές διαβαθμίσεις αναπτύσσοντας εσωτερικό υπόδειγμα για τη μέτρηση του κινδύνου και απαιτείται εποπτική αναγνώριση. Η προσέγγιση αυτή προϋποθέτει ένα ισχυρό σύστημα διαβαθμίσεων, δυνατότητα ποσοτικοποίησης των παραμέτρων του πιστωτικού κινδύνου και τέλος, πιστοποίηση. Οι παράμετροι του πιστωτικού κινδύνου συνίστανται στην πιθανότητα αθέτησης PD (probability of default), στη ποσοστιαία ζημία LGD (loss given default) και στο χρηματοδοτικό άνοιγμα EAD (exposure at default). Αντί να υπάρχουν πέντε κατηγορίες διαφορετικών συντελεστών στάθμισης, να

χρησιμοποιούνται συνεχείς συναρτήσεις υπολογισμού, με τις οποίες βάσει των εισροών που θα παρέχει το Π.Ι., θα εκτιμώνται οι συντελεστές στάθμισης. Η επιτροπή έχει αναπτύξει το δικό της υπόδειγμα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου πάνω στο οποίο κάθε Π.Ι. προσαρμόζεται βάσει των παραμέτρων που έχει εκτιμήσει το ίδιο. Άρα, δεν παρέχεται πλήρης ελευθερία χρήσης εσωτερικών υποδειγμάτων υπολογισμού απαιτούμενων κεφαλαίων.

Η μεθοδολογία αυτή είναι εξελικτική και κλιμακούμενη, και αποτελείται από δύο εξελιγμένες προσεγγίσεις (IRB), τη Θεμελιώδη και την Εξελιγμένη, η χρήση των οποίων υπόκειται σε αυστηρά κριτήρια τόσο μεθοδολογίας όσο και παροχής στοιχείων και εγκρίσεως της εποπτικής αρχής. Η Θεμελιώδη (Foundation) IRB, όπου το Π.Ι. εκτιμά την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης και οι άλλες μεταβλητές δίνονται από το πλαίσιο και η Εξελιγμένη (Advanced) IRB, όπου το Π.Ι. εκτιμά όλες τις παραμέτρους κινδύνου. Στη Θεμελιώδη εκδοχή, η τράπεζα κατανέμει τις απαιτήσεις της σε βαθμίδες κινδύνου, για κάθε μια από τις οποίες έχει υπολογίσει την πιθανότητα πτώχευσης. Η εκτίμηση των PD (Probability of Default), e (exposure), LGD (Loss Given Default), M (Maturity), γίνεται από τις εποπτικές αρχές. Αναγνωρίζονται ως εγγυήσεις όχι μόνο χρεόγραφα αλλά και ακίνητα. Στην Εξελιγμένη εκδοχή, για όλα τα χαρτοφυλάκια, όλες οι παράμετροι κινδύνου πρέπει να εκτιμηθούν με βάση τα εσωτερικά συστήματα της τράπεζας. Οι τράπεζες θα μπορούν να υπολογίζουν οι ίδιες τους παράγοντες e, LGD M, καθώς και να χρησιμοποιούν κάθε μορφή εγγύησης. επίσης, για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο εκτιμά την PD με τα δικά της συστήματα, ενώ μπορεί να χρησιμοποιήσει την εποπτική προσέγγιση του LGD=45%. Για τα χαρτοφυλάκια της λιανικής τραπεζικής, όλες οι παράμετροι θα εκτιμηθούν από τη τράπεζα.

Ως σύστημα διαβαθμίσεων, εννοείται το σύνολο των μεθοδολογιών, διαδικασιών, ελέγχων και συστημάτων πληροφορικής που υποστηρίζουν την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου, την ταξινόμηση σε βαθμίδες επικινδυνότητας και τη ποσοτικοποίηση των παραμέτρων κινδύνου. Αρχικά, έμφαση δίνεται στο εύρος των οικονομικών συνθηκών που λαμβάνονται κατά τη διαδικασία διαβάθμισης.

Διακρίνουμε συστήματα που βασίζονται στην οικονομική κατάσταση των πιστούχων τη στιγμή της ταξινόμησης (PIT – point in time) και συστήματα που βασίζονται στην αναμενόμενη συμπεριφορά τους κατά τη διάρκεια ενός πλήρους οικονομικού κύκλου (TTC – through the cycle). Τα συστήματα PIT χρησιμοποιούν πιο δυναμικά στοιχεία και επηρεάζονται περισσότερο από τις τρέχουσες πληροφορίες και τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς, με συνέπεια οι προσαρμογές στη διαβάθμιση να είναι πιο συχνές. Αντίθετα, στα συστήματα TTC οι προσαρμογές των διαβαθμίσεων είναι πολύ λιγότερες και οι παράμετροι κινδύνου προσεγγίζουν τη μακροχρόνια αναμενόμενη τιμή τους.

Επίσης, έμφαση δίνεται στις μεθοδολογικές προσεγγίσεις του πιστωτικού κινδύνου. Οι τράπεζες χρησιμοποιούν συστήματα διαβάθμισης για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο και συστήματα βαθμολόγησης (credit scoring) για το λιανικό. Τα συστήματα βαθμολόγησης χωρίζονται σε α) υποδείγματα πιστωτικής βαθμοδότησης (application scoring) και β) υποδείγματα βαθμοδότησης συμπεριφοράς (behavioral scoring). Οι τεχνικές δημιουργίας των πιστοληπτικών διαβαθμίσεων είναι κυρίως η εμπειρική (judgmental), η ποσοτική (quantitative), ή ένας συνδυασμός των δύο (μικτή). Τα εμπειρικά συστήματα απεικονίζουν τη κρίση των στελεχών ενώ τα ποσοτικά διακρίνονται σε αυτά όπου η αιτιώδης σχέση προκύπτει είτε από την εφαρμογή στατιστικών τεχνικών, είτε από την οικονομική θεωρία. Όσον αφορά τις εσωτερικές διαδικασίες, απαιτείται εμπειρία τουλάχιστον ενός έτους στην εφαρμογή συστημάτων διαβάθμισης (experience test). Το θέμα της διαβάθμισης των πελατών αφορά το σύνολο των δομών και του προσωπικού της τράπεζας και πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η κουλτούρα. Επίσης, το Π.Ι. πρέπει να χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα του συστήματος διαβάθμισης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και όχι αποκλειστικά για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων (use test). Αν η τράπεζα έχει εμπιστοσύνη στο σύστημα που έχει αναπτύξει και το χρησιμοποιεί για το καθορισμό ορίων, προβλέψεων, μπορεί να το χρησιμοποιήσει και για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών της απαιτήσεων.

Η προσέγγιση της διαβάθμισης χρησιμοποιεί μία συνεχή συνάρτηση συντελεστών στάθμισης η οποία βασίζεται σε τέσσερα βασικά στάδια:

Εποπτεία Τραπεζών – Αρχές της Βασιλείας

---

1. Ταξινόμηση των στοιχείων ενεργητικού σε επτά βασικές κατηγορίες: α) Απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων: Χρηματοδοτήσεις μεγάλων έργων, Χρηματοδοτήσεις εμπορευμάτων, Χρηματοδοτήσεις φυσικών περιουσιακών στοιχείων, Χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων, Χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων υψηλού κινδύνου, Χρηματοδοτήσεις με εκχώρηση επιχειρηματικών απαιτήσεων, β) Απαιτήσεις έναντι κρατικών κυβερνήσεων γ) Απαιτήσεις έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων, δ) Λιανική τραπεζική: Στεγαστικά δάνεια, Αποδεκτά ανανεώσιμα πιστωτικά ανοίγματα, Αγορά εκχωρούμενων απαιτήσεων λιανεμπορίου, ε) Συμμετοχές και μετοχές, ζ) Θέσεις σε τιτλοποίηση, η) Λοιπά στοιχεία.

2. Για κάθε μια από αυτές η επιτροπή προτείνει συνεχείς συναρτήσεις για τον υπολογισμό των συντελεστών στάθμισης έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή ευελιξία στους διαφόρους παράγοντες προσδιορισμού του κινδύνου. Τα Π.Ι θα πρέπει να παράγουν συγκεκριμένες παραμέτρους προσδιορισμού πιστωτικού κινδύνου χρησιμοποιώντας, είτε τυποποιημένους συντελεστές οι οποίοι καθορίζονται από τις εποπτικές αρχές (Foundation IRB), είτε από δικές τους εκτιμήσεις (Advanced IRB).

3. Οι παράμετροι πιστωτικού κινδύνου εκτιμώνται ξεχωριστά και στη συνέχεια εισάγονται ως μεταβλητές στις αντίστοιχες συναρτήσεις για τον υπολογισμό των συντελεστών στάθμισης και συνεπώς των συναφών κεφαλαιακών απαιτήσεων.

4. Τα Π.Ι. για να χρησιμοποιήσουν την προσέγγιση των εσωτερικών διαβαθμίσεων για σκοπούς κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι εσωτερικές μονάδες αξιολόγησης του κινδύνου χρειάζεται να είναι σε θέση να ομαδοποιούν τις απαιτήσεις σε κατηγορίες κινδύνου, θα πρέπει να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση των κινδύνων, θα πρέπει να είναι σε θέση να υπολογίζει την πιθανότητα πτώχευσης για ένα έτος για κάθε κατηγορία κινδύνου.

2.6. Υπολογισμός λειτουργικού κινδύνου

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με έκθεσή της που συντάχθηκε το Σεπτέμβριο του 1998 (Operational Risk Management) ασχολείται για πρώτη φορά με τη διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου την οποία θεωρεί σημαντικό παράγοντα στην ορθή πρακτική διαχείρισης του κινδύνου γενικότερα στις σύγχρονες χρηματοοικονομικές αγορές. Σύμφωνα με το έγγραφο αυτό, οι πιο σημαντικές μορφές λειτουργικού κινδύνου περιλαμβάνουν την κατάρρευση ελεγκτικών μηχανισμών και τη διακοπή εταιρικής διακυβέρνησης. Στην ίδια έκθεση, όπως αναφέρεται, δεν υπάρχει συμφωνία για καθολικά αποδεκτό ορισμό του λειτουργικού κινδύνου. Πολλές τράπεζες όρισαν τον λειτουργικό κίνδυνο σαν τον κίνδυνο που δεν έχει κατηγοριοποιηθεί στον κίνδυνο αγοράς ή τον πιστωτικό και κάποιες άλλες ως τον κίνδυνο ζημιάς που προκύπτει από διάφορες μορφές ανθρώπινου ή τεχνικού λάθους.

Με τον όρο λειτουργικός κίνδυνος, αναφερόμαστε στη πιθανότητα εμφάνισης ζημιών λόγω προβλημάτων: α) στις εσωτερικές διαδικασίες όπως λανθασμένη καταχώρηση στοιχείων, λανθασμένος διακανονισμός και τιμολόγηση, β) τα συστήματα, όπως προβλήματα hardware και software, παλαιότητα συστημάτων, γ) το ανθρώπινο δυναμικό, όπως απάτη, απουσία υπαλλήλων, προβλήματα προσλήψεων και τέλος δ) τα εξωτερικά γεγονότα, όπως αθέτηση υποχρεώσεων προμηθευτών, φυσικές καταστροφές, τρομοκρατία, κλοπές. Ο λειτουργικός κίνδυνος υπολογίζεται είτε α) με τη προσέγγιση του Βασικού Δείκτη η οποία προσδιορίζει την κεφαλαιακή απαίτηση ως ένα προκαθορισμένο ποσοστό (15%), γνωστό ως δείκτη «Άλφα» - «Alpha factor», του σχετικού εισοδήματος, είτε β) με την Τυποποιημένη προσέγγιση, η οποία προϋποθέτει τον διαχωρισμό των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της τράπεζας σε οκτώ προκαθορισμένες κατηγορίες. Η κεφαλαιακή απαίτηση κάθε κατηγορίας υπολογίζεται ως ένα προκαθορισμένο ποσοστό (γνωστό ως δείκτης «Βήτα» - «beta factor») του Σχετικού Δείκτη Εισοδήματος από την κατηγορία αυτή. Τέλος, έχουμε την Εξελιγμένη μεθοδολογία όπου η κεφαλαιακή απαίτηση ισούται με το μέγεθος του κινδύνου

όπως υπολογίζεται από το εσωτερικό σύστημα το οποίο υπόκειται σε έγκριση από την εποπτική αρχή.

Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η έννοια του λειτουργικού κινδύνου είναι κάτι καινούργιο στον χρηματοπιστωτικό χώρο και στο χώρο του επιχειρείν γενικότερα. Ενυπάρχει σε κάθε δραστηριότητα από τη γέννησή της και η μοναδική μέθοδος εξάλειψής της δεν είναι παρά ο τερματισμός της ίδιας της δραστηριότητας. Η Συνθήκη της Βασιλείας II όρισε, και η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε, τον λειτουργικό κίνδυνο ως τον κίνδυνο πρόκλησης ζημιάς που προέρχεται από την ανεπάρκεια ή την αποτυχία των εσωτερικών διαδικασιών, ανθρώπων και συστημάτων ή εξωτερικά γεγονότα, περιλαμβανομένου του νομικού κινδύνου και εξαιρουμένου του στρατηγικού κινδύνου και του κινδύνου φήμης και πελατείας.

Πολλές τράπεζες καταλήγουν στην υιοθέτηση εναλλακτικών ορισμών του λειτουργικού κινδύνου, ανάλογα με τις εσωτερικές τους δομές και τις ανάγκες και αυτό κατευθύνεται σε μεγάλο βαθμό από την ίδια την κουλτούρα τους. Διαπιστώνουμε συνεπώς ότι, σε αντίθεση με τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς, ο λειτουργικός κίνδυνος δεν έχει ακόμη έναν μοναδικό και συμφωνημένο ορισμό. Ένας από τους εναλλακτικούς ορισμούς περιγράφει τον λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο γενικότερα ως την πιθανότητα να συμβεί κάτι, το οποίο θα έχει κάποια επίπτωση στους αρχικούς στόχους. Και αντίστοιχα η διαχείριση κινδύνου (risk management) ορίζεται ως η κουλτούρα, οι διαδικασίες και οι δομές που κατευθύνονται προς την ταυτοποίηση πιθανών ευκαιριών κατά τη διαχείριση δυσμενών αποτελεσμάτων. Κατά την παραδοσιακή προσέγγιση οι επιχειρήσεις και κατ' επέκταση οι τράπεζες ανέχονται τον λειτουργικό κίνδυνο, τον θεωρούν σαν το κόστος του επιχειρείν. Αντίστοιχα, η διαχείριση του κινδύνου γίνεται εκ των ενόντων εστιάζοντας για παράδειγμα στην εκ των υστέρων επίλυση προβλημάτων αντί στην εκ των προτέρων ταυτοποίηση αδυναμιών των ελέγχων.

Το νέο πλαίσιο περί κεφαλαιακής επάρκειας, έτσι όπως ορίζεται στον πρώτο πυλώνα του σχεδίου της Συνθήκης της Βασιλείας II, εισάγει τρεις προσεγγιστικές

μεθόδους υπολογισμού αυτών των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν:

- Τη Μέθοδο του Βασικού Δείκτη (Basic Indicator Approach): Σύμφωνα με τη προσέγγιση αυτή, η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου ορίζεται ως το γινόμενο ενός βασικού δείκτη που αντιπροσωπεύει τη συνολική έκθεση του πιστωτικού ιδρύματος στο λειτουργικό κίνδυνο επί ένα σταθερό συντελεστή που καθορίζεται από τις εποπτικές αρχές. Βασικός δείκτης είναι αυτός των εσόδων ενώ η τιμή του συντελεστή ισούται με 15%. Τα έσοδα ορίζονται ως το άθροισμα του καθαρού εισοδήματος από τόκους και καθαρών μη επιτοκιακών εσόδων.
- Τη Τυποποιημένη Μέθοδο (Standardized Approach) ή την Εναλλακτική Τυποποιημένη Μέθοδο (ASA): Η μέθοδος αυτή προϋποθέτει τον κατ' αρχήν διαχωρισμό των εργασιών των πιστωτικών ιδρυμάτων σε οκτώ (8) επιχειρησιακές γραμμές. Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου γίνεται με τη στάθμιση του κύκλου εργασιών των ανωτέρω επιχειρησιακών γραμμών με ποσοστά που κυμαίνονται μεταξύ 12% και 18%.
- Την Εξελιγμένη Μέθοδο Μέτρησης (Advanced Measurement Approach): Η εξελιγμένη μέθοδος μέτρησης είναι περισσότερο επικεντρωμένη στις ανάγκες και τον χαρακτήρα του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς βασίζεται, εν πολλοίς, στη χρήση εσωτερικών και εξωτερικών βάσεων δεδομένων ιστορικών ζημιών. Υπάρχουν τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις στο πλαίσιο της μεθόδου AMA.
  - Η προσέγγιση της βαθμολόγησης (scorecard approach): Σε αυτή τη περίπτωση οι τράπεζες αρχικά ορίζουν ένα ύψος κεφαλαίων έναντι του λειτουργικού κινδύνου. Με τη πάροδο του χρόνου το ύψος αυτό μεταβάλλεται ανάλογα με τις επιδόσεις των τραπεζών όπως αυτές αποτυπώνονται σε δείκτες λειτουργικού κινδύνου.

- Η προσέγγιση των εσωτερικών υποδειγμάτων (Internal Measurement Approach). Σε αυτή τη προσέγγιση γίνεται διάκριση ανάμεσα σε επιχειρηματικές δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος και γεγονότα (π.χ. δόλος, αστοχία συστημάτων κτλ) που δημιουργούν ζημιές.
- Η προσέγγιση των κατανομών ζημίας (The Loss Distribution Approach). Σε αυτή τη προσέγγιση αξιοποιούνται κατανομές συχνοτήτων για την πιθανότητα εμφάνισης ενός γεγονότος και το μέγεθος της ζημίας αν επέλθει το συγκεκριμένο γεγονός. Οι κατανομές που χρησιμοποιούνται και στις δύο περιπτώσεις ανήκουν στην κατηγορία των ασυμμετρικών κατανομών. Ο συνδυασμός των δύο κατανομών επιτρέπει τον υπολογισμό της μέγιστης εκτιμώμενης ζημίας σε συγκεκριμένο επίπεδο εμπιστοσύνης. Άρα, αυτή η προσέγγιση είναι μια ευθεία μεταφορά της μεθοδολογίας «Αξία σε Κίνδυνο» (Value at Risk) στη περίπτωση του λειτουργικού κινδύνου.

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις που προκύπτουν από τις δύο πρώτες προσεγγίσεις βασίζονται σε συγκεκριμένους συντελεστές, οι οποίοι προσδιορίστηκαν από τα αποτελέσματα των διερευνητικών ποσοτικών μελετών που διενήργησε η Επιτροπή της Βασιλείας. Οι δύο πρώτες μέθοδοι αποτελούν γενικευμένες απεικονίσεις της τραπεζικής πραγματικότητας και σε καμία περίπτωση δεν απεικονίζουν τους πραγματικούς λειτουργικούς κινδύνους του κάθε μεμονωμένου πιστωτικού ιδρύματος. Ο λόγος, που χρησιμοποιούνται από τα ευρωπαϊκά τραπεζικά ιδρύματα, είναι η έλλειψη επαρκών ιστορικών ή τρεχουσών στοιχείων για τις ζημιές που έχει υποστεί η εκάστοτε τράπεζα εξαιτίας του λειτουργικού κινδύνου.

2.7. Υπολογισμός κινδύνου αγοράς

Με τον όρο κίνδυνο αγοράς, εννοούμε τον άμεσο ή δυνητικό κίνδυνο που διατρέχει η τράπεζα για καταγραφή ζημιών εξαιτίας δυσμενών μεταβολών στις αγοραίες τιμές των στοιχείων του. Ο βαθμός ευαισθησίας στον κίνδυνο αγοράς αντικατοπτρίζει τον βαθμό στον οποίο αλλαγές στους πρωταρχικούς παράγοντες κινδύνου μπορούν να επηρεάσουν δυσμενώς τα αποτελέσματα και τα ίδια κεφάλαια. Οι πρωταρχικοί παράγοντες κινδύνου είναι, τα επιτόκια, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες, οι τιμές μετοχών και οι τιμές εμπορευμάτων.

Οι συνιστώσες του κινδύνου αγοράς είναι ο κίνδυνος:

- Κίνδυνος θέσης (position risk): Ειδικός κίνδυνος θέσης, οποίος προέρχεται από τη μεταβολή της αξίας ενός χρηματοπιστωτικού μέσου λόγω μεταβολής του κινδύνου που φέρει ο εκδότης του και γενικός κίνδυνος θέσης, ο οποίος προέρχεται από τη μεταβολή της αξίας ενός χρηματοπιστωτικού μέσου λόγω της μεταβολής της αγοραίας τιμής του. Η μέθοδος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του ειδικού και του γενικού κινδύνου, διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος του χρηματοπιστωτικού μέσου. Συγκεκριμένα, προβλέπεται διαφορετική αντιμετώπιση για διαπραγματεύσιμους χρεωστικούς τίτλους μετοχές, αναδοχή εκτέλεσης τίτλων, παράγωγα χρηματοπιστωτικά προϊόντα.
- Συναλλαγματικός κίνδυνος: Ο κίνδυνος συναλλαγματικών ισοτιμιών, αφορά το κίνδυνο απρόβλεπτης μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών για στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών και του τραπεζικού χαρτοφυλακίου που είναι εκφρασμένα σε ξένο νόμισμα. Η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του συναλλαγματικού κινδύνου υπολογίζεται με βάση τη συνολική ανοικτή συναλλαγματική θέση του πιστωτικού ιδρύματος, που ορίζεται ως το μεγαλύτερο από τα δύο ποσά μεταξύ του συνόλου των ανοικτών θέσεων από τις εντός και εκτός ισολογισμού απαιτήσεις και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις, όπως αυτή προκύπτει από τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του συνολικού τραπεζικού χαρτοφυλακίου.

- Κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου: Ο κίνδυνος αυτός αναφέρεται στην πιθανότητα ζημίας σε περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος σε μια συναλλαγή αθετήσει τις υποχρεώσεις του πριν από τον οριστικό διακανονισμό των χρηματοροών της συναλλαγής. Το πιστωτικό ίδρυμα είναι, συνεπώς, υποχρεωμένο να διακρατεί κεφάλαια για κάλυψη κινδύνου αντισυμβαλλόμενου, αν έχει πληρώσει το αντίτιμο πριν του παραδοθούν οι τίτλοι ή αν έχει παραδώσει τίτλους προτού λάβει το σχετικό αντίτιμο (ατελείς συναλλαγές). Επίσης, κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου υφίσταται σε συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς τίτλων (repos) ή αγοράς και επαναπώλησης τίτλων (reverse repos), καθώς και σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα προϊόντα.
- Κίνδυνος διακανονισμού / ατελών συναλλαγών: Ο κίνδυνος διακανονισμού αναφέρεται στην πιθανότητα ζημίας λόγω δυσμενούς μεταβολής της τιμής ενός χρηματοπιστωτικού μέσου αν δεν έχει διακανονιστεί μετά τις προβλεπόμενες ημερομηνίες παράδοσής του. Αντίθετα, ο κίνδυνος ατελών συναλλαγών αναφέρεται στην πιθανότητα ζημίας λόγω δυσμενούς μεταβολής της τιμής ενός χρηματοπιστωτικού μέσου για συναλλαγές για τις οποίες έχει καταβληθεί το αντίτιμο προτού παραδοθούν οι τίτλοι ή έχουν παραδοθεί προτού ληφθεί το αντίτιμο. Κίνδυνος μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων: Ο κίνδυνος αυτός προέρχεται από την υπέρβαση των ορίων αυτών προς συγκεκριμένους αντισυμβαλλόμενους όταν η υπέρβαση προέρχεται από το χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το χρηματοδοτικό άνοιγμα ενός πιστωτικού ιδρύματος προς έναν πελάτη ή μια ομάδα συνδεδεμένων πελατών θεωρείται Μεγάλο Χρηματοδοτικό Άνοιγμα, όταν το ύψος του είναι ίσο ή μεγαλύτερο του 10% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος. Ένα Μεγάλο Χρηματοδοτικό Άνοιγμα στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο απαγορεύεται να υπερβαίνει το 25% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος και μειώνεται σε 20% σε περίπτωση που αφορά συνδεδεμένη με το πιστωτικό ίδρυμα επιχείρηση.

Ο κίνδυνος αγοράς υπολογίζεται είτε με βάση την τυποποιημένη μέθοδο όπου ο κίνδυνος υπολογίζεται χωριστά για κάθε συνιστώσα και στο τέλος τα κεφάλαια

αθροίζονται (building blocks), είτε με τη μέθοδο των Εσωτερικών Υποδειγμάτων όπου η τράπεζα έχει αναπτύξει εσωτερικό υπόδειγμα (VaR) για τη μέτρηση του κινδύνου και στη συνέχεια απαιτείται εποπτική αναγνώριση.

Τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν εσωτερικά υποδείγματα μέτρησης κινδύνων, με τα οποία θα υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τους κινδύνους αγοράς τους οποίους αναλαμβάνουν. Τα εσωτερικά υποδείγματα αντικαθιστούν τον τυποποιημένο τρόπο μέτρησης του κινδύνου που επιβάλλουν οι εποπτικές αρχές. Ειδικότερα, τα υποδείγματα δυνητικής ζημίας, συνοψίζουν τη μέγιστη αναμενόμενη ζημία, που μπορεί να υποστεί το χαρτοφυλάκιο ενός πιστωτικού ιδρύματος, κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου διακράτησής του και εντός ενός δεδομένου διαστήματος εμπιστοσύνης. Η αναμενόμενη ζημία υπολογίζεται υποβάλλοντας το χαρτοφυλάκιο του πιστωτικού ιδρύματος σε προσομοιωμένες μεταβολές των αγοραίων τιμών και της μεταβλητότητάς τους. Το διάστημα εμπιστοσύνης προσδιορίζει πόσο βέβαιοι μπορούμε να είμαστε για τη μέγιστη δυνητική ζημία του πιστωτικού ιδρύματος, ή, διαφορετικά, τον αριθμό των περιπτώσεων για τις οποίες η εκτίμηση της μέγιστης δυνητικής ζημίας πιθανώς να είναι ανακριβής.

2.8. Οι επιπτώσεις του Νέου Συμφώνου στην κεφαλαιακή θέση των τραπεζών

Οι επιπτώσεις του νέου Συμφώνου διακρίνονται σε δυο βασικές κατηγορίες:

- Επιπτώσεις σε συστημικό επίπεδο:

Σε συστημικό επίπεδο η συζήτηση για τις επιπτώσεις από την εφαρμογή του νέου Συμφώνου επικεντρώνεται στην επίδραση επί της πολιτικής για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος θεωρείται από πολλούς ότι τίθεται εν αμφιβόλω στο νέο Σύμφωνο. Η χρήση, διαφορετικής ως προς τον κίνδυνο ευαισθησίας, μεθοδολογιών από τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην ίδια τραπεζική αγορά, δημιουργεί ισχυρά κίνητρα για τον χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας πιστούχο να

προσφύγει για χρηματοδότηση στις τράπεζες που εφαρμόζουν την τυποποιημένη μέθοδο. Τούτο θα έχει το παράδοξο αποτέλεσμα οι τράπεζες με τις λιγότερο ανεπτυγμένες διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων να συγκεντρώνουν τις πλέον επικίνδυνες χορηγήσεις.

- Επιπτώσεις σε επίπεδο λειτουργίας των τραπεζών:

Οι επιπτώσεις σε ατομικό επίπεδο θα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε τρεις ενότητες:

1. Επιπτώσεις στη διάρθρωση της αγοράς.
2. Επιπτώσεις στη λειτουργία των τραπεζών.
3. Επιπτώσεις στους πελάτες των τραπεζών.

Όσον αφορά τις επιπτώσεις στη διάρθρωση της αγοράς, πολλοί είναι αυτοί που ισχυρίζονται ότι οι τράπεζες, που θα υιοθετήσουν την εξελιγμένη προσέγγιση τόσο για τον πιστωτικό, όσο και για τον λειτουργικό κίνδυνο, θα αποκτήσουν συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των λοιπών τραπεζών λόγω μειούμενων κεφαλαιακών απαιτήσεων (relative capital advantage).

Από την άλλη, σχετικά με τις επιπτώσεις στη λειτουργία των τραπεζών, βάσει των αποτελεσμάτων της τρίτης διερευνητικής των επιπτώσεων άσκησης (QIS 3) της Επιτροπής της Βασιλείας εξάγονται τα εξής συμπεράσματα: Οι τράπεζες, που θα υιοθετήσουν τις τυποποιημένες μεθόδους για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων και έχουν τοποθετήσει σχετικά υψηλού κινδύνου, θα προχωρήσουν, ανάλογα και με την ποιότητα του χαρτοφυλακίου τους, σε αύξηση των ιδίων κεφαλαίων τους. Αυτό γιατί η προσθήκη κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον λειτουργικό κίνδυνο δεν αντισταθμίζεται από τις μειώσεις για τις λοιπές κατηγορίες κινδύνων και ιδιαίτερα από τον πιστωτικό κίνδυνο για τα δάνεια λιανικής τραπεζικής και τα ενυπόθηκα, όπου εκτιμάται ότι θα υπάρξει μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Εν αντιθέσει, τράπεζες που θα εφαρμόσουν τις εξελιγμένες μεθόδους των εσωτερικών διαβαθμίσεων και έχουν ποιοτικό χαρτοφυλάκιο τοποθετήσεων θα τύχουν κεφαλαιακής ελάφρυνσης. Αυτό άλλωστε συνειδητά επεδίωξε η Επιτροπή της Βασιλείας, προκειμένου να διαμορφωθούν

κίνητρα για τη σταδιακή μετάβαση στις εξελιγμένες μεθόδους, και κυρίως για την υιοθέτηση επαρκών συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Επιπλέον, οι τράπεζες αυτές θα πρέπει να δημιουργήσουν συμβουλευτικές υπηρεσίες, που θα ενημερώνουν τους πελάτες τους για τη λογική, με την οποία λειτουργεί το σύστημα αξιολόγησης και να τους βοηθήσουν να βελτιώσουν την βαθμολόγησή τους. Διαφορετικά, θα υποχρεωθούν να τιμολογήσουν υψηλά τους πελάτες με χαμηλό βαθμό, με τον κίνδυνο να τους προωθήσουν σε τράπεζες που εφαρμόζουν τη πρώτη μέθοδο.

Μετά την εφαρμογή των νέων κανονισμών, το φαινόμενο, όπου μια επιχείρηση με μη ικανοποιητικά οικονομικά στοιχεία μπορούσε να δανεισθεί χρήματα με καλή τιμολόγηση, λόγω προσφοράς εξασφάλισης (π.χ. μετρητά ή υποθήκη ακινήτου) εκ μέρους της εταιρείας ή του βασικού μετόχου, θα περιοριστεί και οι τράπεζες θα υποχρεωθούν να τιμολογήσουν υψηλότερα αυτές τις επιχειρήσεις. Η αιτία είναι, ότι τα νέα μοντέλα αξιολόγησης δε λαμβάνουν υπόψη τις εξασφαλίσεις. Για παράδειγμα, για έναν πελάτη με χαμηλή αξιολόγηση και πολύ καλή εξασφάλιση η τράπεζα, που χρησιμοποιεί τη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων, θα πρέπει να κρατήσει υψηλά ίδια κεφάλαια. Σε γενικές γραμμές οι τράπεζες, που ειδικεύονται στις επενδυτικές υπηρεσίες (διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, υπηρεσίες θεματοφυλακής), θα βρεθούν ζημιωμένες. Στο μέτρο που η επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο έχει αποτέλεσμα, οι εν λόγω υπηρεσίες θα πάψουν να θεωρούνται δραστηριότητες χωρίς κεφαλαιακό κόστος. Από την άλλη πλευρά, η λιανική τραπεζική θα ευνοηθεί περισσότερο από κάθε άλλο τομέα δραστηριότητας. Οι συντελεστές στάθμισης στην τυποποιημένη προσέγγιση για τα προσωπικά/καταναλωτικά δάνεια και, υπό προϋποθέσεις για δάνεια προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μειώνονται από το 100% στο 75%. Μείωση της τάξης του 15% (από 50% σε 35%) προβλέπεται και για τα στεγαστικά δάνεια. Η χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων αποτελεί, επίσης, έναν από τους τομείς δραστηριότητας που θα καταστεί περισσότερο επικερδής για τις τράπεζες, λόγω της μείωσης των σχετικών κεφαλαιακών υποχρεώσεων.

Τέλος, διακριτά αναφέρονται, αν και αποτελούν την άλλη όψη του νομίσματος, οι επιπτώσεις στους πελάτες των τραπεζών. Η αυξημένη ευαισθησία των νέων μεθόδων ιδιαίτερα, δε, της μεθόδου των εσωτερικών διαβαθμίσεων – θα έχει ως αποτέλεσμα: τη διαφοροποίηση του κόστους του τραπεζικού δανεισμού ανάλογα με τη φερεγγυότητα του αντισυμβαλλομένου και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής, καθώς επίσης και το βέλτιστο σχηματισμό προβλέψεων έναντι επισφαλών απαιτήσεων. Σε γενικές γραμμές μεταξύ των ωφελημένων, από το νέο Σύμφωνο, πελατών των τραπεζών περιλαμβάνονται:

- οι καταναλωτές,
- οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις,
- οι επιχειρήσεις με υψηλή πιστοληπτική ικανότητα,
- οι αντισυμβαλλόμενοι που θα παρέχουν επαρκείς εξασφαλίσεις/εγγυήσεις στις τράπεζες.

Εκτός από τις τράπεζες εκτιμάται ότι θα υπάρξουν επιπτώσεις και στις δανειολήπτριες εταιρείες. Πιο συγκεκριμένα η κατάταξη των πιστούχων σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου, που θα συνδέονται με την πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων τους, θα συμβάλει στην ορθολογική αποτίμηση και τιμολόγηση του αναλαμβανόμενου, από την τράπεζα, πιστωτικού κινδύνου. Συνεπώς, το μέτρο αυτό αναμένεται να ωθήσει τις εταιρίες χαμηλού κινδύνου να λάβουν διαβάθμιση (rating) από κάποια αναγνωρισμένη εταιρία πιστοληπτικής αξιολόγησης ή να συνεργαστούν με τράπεζες που έχουν υιοθετήσει τις πιο προηγμένες μεθόδους αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου, με απώτερο σκοπό τη μείωση του κόστους των δανειακών τους κεφαλαίων. Αυτή η προοπτική απαιτεί και αναβάθμιση της οργάνωσης και απεικόνισης των οικονομικών δεδομένων των επιχειρήσεων. Σταδιακά η Επιτροπή της Βασιλείας προσδοκά, ότι η εφαρμογή του αναθεωρημένου Συμφώνου, που θα αποτελεί πλέον το ισχύον πρότυπο για την άσκηση της τραπεζικής εποπτείας, αναμένεται να επεκταθεί στο σύνολο σχεδόν των χωρών, υπό την πίεση του ανταγωνισμού σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Ειδικά για τις τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι αντίστοιχες

αναθεωρημένες Οδηγίες για την κεφαλαιακή επάρκεια έχουν άμεση υποχρεωτική εφαρμογή από το 2007.

2.9. Αξιολόγηση των προτάσεων της Επιτροπής της Βασιλείας

Σε διεθνές επίπεδο η εφαρμογή του αναθεωρημένου Συμφώνου θα αποτελεί στο άμεσο μέλλον εμπεδωμένο πρότυπο βέλτιστης πρακτικής για την άσκηση της τραπεζικής εποπτείας και αναμένεται να επεκταθεί στο σύνολο σχεδόν των χωρών παγκοσμίως. Το προτεινόμενο πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια περιλαμβάνει αρκετά θετικά στοιχεία. Ο κύριος στόχος του δεν είναι να μειώσει το συνολικό επίπεδο κεφαλαιακών απαιτήσεων αλλά να εξασφαλίσει την αποτελεσματική κατανομή του κεφαλαίου. Η εξάλειψη του αυθαίρετου διαχωρισμού των χωρών (σε εντός και εκτός του ΟΟΣΑ), καθώς και η υιοθέτηση κεφαλαιακών απαιτήσεων για άλλους τύπους κινδύνων (όπως ο λειτουργικός και ο νομικός κίνδυνος) αποτελούν σημαντικές βελτιώσεις του υφιστάμενου πλαισίου. Τέλος, η αναγνώριση των μοντέλων διαχείρισης κινδύνων και της δυνατότητας χρησιμοποίησής τους για εσωτερική αξιολόγηση αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό βήμα προς ένα καθεστώς τραπεζικής εποπτείας συμβατό με τις ανάγκες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος τουλάχιστον για τα επόμενα χρόνια.

Οι συνέπειες από την εφαρμογή του νέου πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας θα είναι σημαντικές:

- Η αναγνώριση των εξωτερικών αξιολογήσεων από εξειδικευμένες εταιρείες θα προσδώσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις αμερικανικές τράπεζες, αφού οι αξιολογήσεις τραπεζών και εταιρειών στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού είναι περισσότερο διαδεδομένες.
- Η εξάλειψη της διακρίσεως μεταξύ χωρών-μελών και μη του ΟΟΣΑ θα ευνοήσει τα τραπεζικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα σε ορισμένες χώρες μη μέλη του ΟΟΣΑ και έχουν υψηλή αξιολόγηση. Συγκεκριμένα, η Σιγκαπούρη και η Ταϊβάν θα μετακινηθούν από συντελεστή 100% σε 0%, το Χονγκ-Κονγκ, η Κίνα και η Χιλή από 100% σε 20% και η Κολομβία, η Τυνησία

και η Ταϊλάνδη από 100% σε 50%. Από την άλλη πλευρά, ορισμένες άλλες χώρες του ΟΟΣΑ θα απολέσουν το πλεονέκτημα του μηδενικού συντελεστή. Αυτή είναι η περίπτωση της Ελλάδας, της Τσεχίας, της Ουγγαρίας, της Πολωνίας, της Σαουδικής Αραβίας και της Νότιας Κορέας, που θα μετακινηθούν από 0% σε 20% η πρώτη και σε 50% οι υπόλοιπες. Το Μεξικό και η Τουρκία θα μετακινηθούν από 0% σε 100%.

- Οι πιο έμπειρες και προηγμένες τεχνολογικά τράπεζες θα αποκτήσουν ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα από το γεγονός ότι θα τους επιτραπεί να στηριχτούν στις δικές τους αξιολογήσεις, χρησιμοποιώντας τα μοντέλα διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου και κινδύνου αγοράς τα οποία έχουν αναπτύξει.
- Η προσπάθεια του προτεινόμενου πλαισίου να μεταβάλλει τις σταθμίσεις έναντι του κινδύνου για δανεισμό προς επιχειρήσεις ανάλογα με την αξιολόγηση της κάθε επιχείρησης βρίσκεται μεν προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά έχει μάλλον περιορισμένη πρακτική σημασία, αφού παγκοσμίως είναι πολύ περιορισμένος ο αριθμός των επιχειρήσεων που έχουν λάβει αξιολογήσεις από εξειδικευμένες εταιρείες.

Η μεγαλύτερη καινοτομία του προτεινόμενου πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια είναι, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η χρήση των αξιολογήσεων των εξειδικευμένων εταιρειών (Moody's, Standard & Poor's, Fitch IBCA κ.λπ.), ώστε να διακρίνουμε μεταξύ εκθέσεων σε κινδύνους διαφορετικής ποιότητας. Φαίνεται να υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένοι κίνδυνοι από την εισαγωγή αυτής της καινοτομίας:

- Οι εταιρείες αξιολόγησης έχουν περιορισμένες βάσεις δεδομένων και αρχεία, γεγονός που μειώνει την αξιοπιστία τους.
- Η καινοτομία αυτή δημιουργεί κίνητρα στους δανειζόμενους να επιζητούν ευνοϊκότερη αξιολόγηση ή νέες εταιρείες αξιολόγησης. Το αποτέλεσμα θα μπορούσε να είναι ένας έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών αξιολόγησης, ώστε να κάνουν ευνοϊκότερες αξιολογήσεις. Βέβαια, ενδεχόμενη χαλάρωση της ποιότητας των αξιολογήσεων εκ μέρους των εξειδικευμένων εταιρειών θα μπορούσε να αποφευχθεί με μία αυστηρή

αξιολόγηση των ίδιων των εταιρειών αξιολόγησης από την Επιτροπή της Βασιλείας ή κάποιο άλλο διεθνές όργανο.

- Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχει παράσχει μέχρι τώρα κάποιο εξωτερικό κριτήριο συγκρισιμότητας ανάμεσα στις κλίμακες αξιολόγησης.
- Οι προτάσεις της Επιτροπής περιλαμβάνουν ορισμένες προφανείς λογικές ασυνέπειες. Για παράδειγμα, ο σχεδιασμός του προτεινόμενου πλαισίου παρέχει σημαντικά κίνητρα για τους δανειζόμενους, που κινδυνεύουν να αξιολογηθούν σε επίπεδα χαμηλότερα από B-, να αποφασίζουν για το εάν θα αξιολογηθούν ή όχι ανάλογα με τις προβλέψεις τους σχετικά με το αποτέλεσμα της αξιολόγησης. Βέβαια, σε πολλές περιπτώσεις, οι δανειζόμενοι δεν έχουν τη δυνατότητα να επιζητούν ή όχι την αξιολόγηση από τη στιγμή που έχουν αναπτύξει μία σχέση με κάποια εταιρεία αξιολόγησης. Μπορεί, δηλαδή, να είναι προτιμότερο για έναν δανειζόμενο να μην αξιολογηθεί καθόλου, εάν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να έχει στάθμιση 150%.
- Δεν υπάρχει εκτεταμένη χρήση των αξιολογήσεων έξω από τα σύνορα των ΗΠΑ, ιδιαίτερα όσον αφορά τις επιχειρήσεις.

Κεφάλαιο 3: Χρηματοοικονομική Κρίση

3.1. Αίτια χρηματοοικονομικής κρίσης

Εύλογο είναι να αναφερθούμε στα τα αίτια και την εξέλιξη της πορείας της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Οι συνθήκες που ουσιαστικά προσέφεραν εύφορο έδαφος για το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης, προκλήθηκαν από μακροοικονομικούς παράγοντες. Από την έναρξη της δεύτερης χιλιετίας, κάποια κράτη που ανήκαν στην ασιατική ήπειρο, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας η οποία και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο, σχημάτιζαν συνεχώς πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους. Επίσης, χώρες οι οποίες ήταν κατεχοχόν πετρελαϊκές, λόγω της υψηλής τιμής του μαύρου χρυσού, εμφάνιζαν σημαντικό πλεόνασμα και αυτές με τη σειρά τους στα ισοζύγια τους. Αντίθετα, χώρες που θεωρούνταν ανεπτυγμένες όπως οι Η.Π.Α. απεικόνιζαν έλλειμμα στα ισοζύγια τους. Συνεπώς, οι χώρες που είχαν πλεονασματικό ισοζύγιο, κρατούσαν και ουσιαστικά τα ηνία του ελέγχου των συναλλαγματικών τους ισοτιμιών, έναντι κυρίως του αμερικανικού δολαρίου, με αποτέλεσμα να διοχετεύουν το πλεόνασμα των κεφαλαίων τους σε επενδύσεις σε ρευστές κυβερνητικές αξίες δίχως κίνδυνο. Επομένως, το πλεόνασμα που είχαν οι ασιατικές και πετρελαϊκές χώρες, έπρεπε να διοχετευτούν με οποιοδήποτε τρόπο στα μέσα ελλειμματικά ισοζύγια των άλλων χωρών, μέσω των αξιώσεων. Ως εκ τούτου είχαν φθάσει οι Η.Π.Α. το έτος 2007 στο σημείο να κρατείται το 60% των κυβερνητικών ομολόγων τους από αλλοεθνής.

Συνεπώς, οι Η.Π.Α. λειτούργησαν παρόμοια με την λειτουργία ενός μεγάλου κερδοσκοπικού κεφαλαίου, το οποίο λάμβανε με την μορφή δανείου από άλλα κράτη κεφάλαια για να επιδιώξει την επιδότηση της εγχώριας κατανάλωσης, η οποία όμως τελικά βασίστηκε στο χρέος. Τα κεφάλαια που έρχονταν, αναζητούσαν πρόσφορο έδαφος σε μεγάλες αποδόσεις και εφόσον υπήρχαν χαμηλά επίπεδα επιτοκίων αυτό είχε αντίκρισμα στα δομημένα προϊόντα και η προφορά κεφαλαίων είχε ως έκβαση τη δημιουργία θετικού και ενθαρρυντικού κλίματος για πιστωτική επέκταση και ανάληψης κινδύνου.

Στις ανεπτυγμένες χώρες τα πραγματικά επιτόκια είχαν πτώση έως και στο 1%, γεγονός που εξαπλώθηκε ραγδαία σαν ντόμινο στο πιστωτικό σύστημα, ενώ παράλληλα επήλθε χαλάρωση στα μέτρα αυστηρότητας που χαρακτήριζαν την πιστοληπτική αξιολόγηση. Οι τιμές των κατοικιών εκτινάχθηκαν στα ύψη. Με αποτέλεσμα το χρονικό διάστημα μεταξύ των ετών 1996-2006, ο δείκτης Case Shiller να δείχνει άνοδο στις τιμές στο ύψος του 92%, ενώ το χρονικό διάστημα μεταξύ ετών 1900-1996 είχε άνοδο μόνο στο 27%. Συνεπώς, τα χαμηλά επιτόκια παρότρυναν με έμμεσο τρόπο τους επενδυτές στην αναζήτηση νέων ευκαιριών για μεγαλύτερες αποδόσεις. Το πρόσφορο έδαφος για δημιουργία νέων χρεογράφων έδωσε η παροχή πίστωσης για αγορά κατοικιών σε δανειολήπτες μεγάλου κινδύνου, τα οποία χρεόγραφα κατά φαινομενικό τρόπο ήταν ιδανικά διότι προσέφεραν στον εκάστοτε επενδυτή μεγάλη απόδοση και χαμηλό κίνδυνο, βοηθώντας έτσι την τράπεζα να «διώξει» δάνεια από τον ισολογισμό της.

Ήδη από το έτος 1980, οι τράπεζες ξεκίνησαν την πώληση στεγαστικών δανείων σε εταιρείες που ονομάζονταν «εταιρείες ειδικού σκοπού», οι οποίες εξέδιδαν πάνω στα στεγαστικά δάνεια αυτά άλλα δάνεια και με τη σειρά τους τα διοχέτευαν, με την πώληση τους προς το επενδυτικό κοινό. Ήταν η λεγόμενη πράξη «Τιτλοποίηση των Απαιτήσεων», η οποία είναι κοινά αποδεκτή, διότι μειώνει κατά πολύ μια σειρά από κινδύνους που ενέχουν τραπεζικά χαρτοφυλάκια. Τα τελευταία λοιπόν έτη η πρακτική της τιτλοποίησης των απαιτήσεων έλαβε πολύ μεγάλες διαστάσεις και ως εκ τούτου δημιουργήθηκαν τα λεγόμενα «τοξικά ομόλογα», δηλαδή δημιουργήθηκαν ομόλογα που στηρίχθηκαν σε ομάδα ομολόγων (τοξικά ομόλογα). Τα τοξικά ομόλογα, δεν διαπραγματεύονταν στη δευτερογενή αγορά, με συνέπεια να μην δημιουργούνται πάντα για αυτά τιμές αναφοράς. Κατά αυτό τον τρόπο έπαυσε η ύπαρξη διαφάνειας των τιμών και ορθός τρόπος εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου, διότι δεν ήταν σε θέση να αξιολογήσουν οι διεθνείς οργανισμοί απολύτως ορθά τη πιστοληπτική ικανότητα του εκδότη τους.

Σημειωτέον δε, ότι το χρονικό διάστημα μεταξύ των ετών 1997-2007, η αξία των τιτλοποιήσεων στις Η.Π.Α. έφθασε στο ποσό 2,5 τρις δολαρίων, ενώ τα

τιτλοποιημένα δάνεια που είχαν παραμείνει στους ισολογισμούς των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ήταν σε θέση να ασφαλιστούν, φθάνοντας την αγορά ασφαλιστρων κινδύνου αθέτησης στο ύψος των 60 τρις δολαρίων, ως προς την ονομαστική αξία των ασφαλιζόμενων αξιών. Η Βασιλεία II απέτυχε στο να μετριάσει την διαδικασία των τιτλοποιήσεων, διότι βασίστηκε στις αξιολογήσεις των οίκων για τις διάφορες τιτλοποιήσεις και δεν έλαβε υπόψη εγκαίρως το μέγεθος του κανονιστικού arbitrage (regulatory arbitrage), στο οποίο επιδόθηκαν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αφαιρώντας από τον ισολογισμό τους τα μη επιθυμητά δάνεια και αγοράζοντας τα ξανά σε διαφορετικό πακέτο με υψηλότερη αξιολόγηση. Οι οίκοι δεν μπορούσαν να αξιολογήσουν ορθά τον κίνδυνο που διαφαινόταν σε κάποια ακραία, αλλά διόλου ευκαταφρόνητα σενάρια προσομοίωσης, διότι αφενός συνεργάζονταν σε στενό βαθμό με εκδότριες τράπεζες και αφετέρου υπήρχε αυξημένη ζήτηση για τιτλοποιήσεις.

Συνεπώς, οι επενδυτικές τράπεζες και τα κερδοσκοπικά αμοιβαία κεφάλαια έστρεψαν τη προσοχή τους προς νέα τιτλοποιημένα προϊόντα, στα οποία οι οίκοι αξιολόγησης έδιναν πολύ μεγάλη απόδοση και αντίστοιχα πολύ μικρό κίνδυνο. Οι τράπεζες, οι οποίες είχαν σαν σκοπό να μπορέσουν να μεγιστοποιήσουν την απόδοση τους στράφηκαν σε αύξηση της μόχλευσης τους, παίρνοντας δάνεια μέσω συμβολαίων επαναγοράς (repos) και δίνοντας ως ενέχυρο δάνεια μεγάλου μεγέθους κινδύνου, σε πακέτο υψηλής αξιολόγησης. Σαν επακόλουθο ήταν η ύπαρξη ενέχυρου που αποτελούνταν από χρεόγραφα μη γνωστής ποιότητας και το βραχυπρόθεσμο χρέος να χρηματοδοτεί επενδύσεις που αποτελούνταν από χρεόγραφα εξίσου αμφιβόλου φύσης.

Με λίγα λόγια, τα αίτια της χρηματοπιστωτικής κρίσης συνοψίζοντας τα θα μπορούσαμε να πούμε ότι σχετίζονται με τους κάτωθι παράγοντες:

- Την τεράστια έκταση που έλαβε η διαδικασία της τιτλοποίησης των τραπεζικών απαιτήσεων.
- Την καθόλου αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

- Το μεγάλο σε έκταση περιθώριο για ρυθμιστικό arbitrage.
- Τις μη ορθές μεθόδους αποτίμησης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών.
- Στους μη διαφανείς όρους διαπραγμάτευσης ορισμένων κατηγοριών που αφορούν τα χρηματοπιστωτικά μέσα.
- Το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών μέσων.
- Στους όρους λειτουργίας των οργανισμών που αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα, οι οποίοι δεν βρίσκονται κάτω από καμία εποπτεία.

3.2. Παράγοντες που επηρεάζουν τη Χρηματοοικονομική Σταθερότητα.

Υπάρχει πληθώρα από παράγοντες που ασκούν επιρροή στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η αποτελεσματικότητα των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων συγκαταλέγεται στους παράγοντες αυτούς και συγκεκριμένα τα συστήματα που μετρούν την έκθεση σε διάφορα είδη κινδύνων, όπως επίσης και η μέτρηση της ευρωστίας του μη χρηματοοικονομικού συστήματος, πάντα σε βάση μακρό-προληπτική ανάλυσης. Επιπρόσθετα, άλλος ένας παράγοντας που ασκεί επίδραση στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η ικανότητα που έχει το εκάστοτε πιστωτικό ίδρυμα στην απορρόφηση των κραδασμών που προκύπτουν από διάφορες αναταραχές που ίσως εμφανιστούν. Ουσιαστικά, τα στοιχεία που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στον βαθμό απορροφητικότητας των διαταραχών είναι η ύπαρξη ρευστότητας, η επάρκεια κεφαλαίων και η πολιτική των προβλέψεων. Τέλος, τη χρηματοοικονομική σταθερότητα την επηρεάζει καταλυτικά ο κίνδυνος μετάδοσης κρίσης, στον οποίο ελέγχονται οι διατραπεζικές σχέσεις με τις συσχετίσεις των χαρτοφυλακίων, όπως επίσης και τα μέτρα πρόληψης που συμβάλλουν και στον εκμηδενισμό του κινδύνου.

3.3. Πρωτοβουλίες των G-20 για αντιμετώπιση των αιτιών της κρίσης.

Κατά την διάρκεια του έτους 2009 τελέστηκαν τρεις Σύνοδοι από το διεθνές διακυβερνητικό forum των G-20, που το αποτελούν τα δεκαεννέα πιο ισχυρά οικονομικά κράτη του κόσμου και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι Σύνοδοι έλαβαν χώρα στο Λονδίνο, το Pittsburgh και τη Σκωτία και ως απώτερο σκοπό είχαν να επαναπροσδιοριστεί η παγκόσμια αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Σκοπός ήταν να μπορέσουν να επουλωθούν οι πληγές από τις αποτυχίες να επιτευχθεί ο σκοπός που είχε τεθεί απέναντι στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και γενικότερα στο ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο που το διέπουν, οι οποίες ήταν υπεύθυνες για την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, γεγονός που θα μπορούσε να επιτευχθεί με την ενδυνάμωση της σταθερότητας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, όπως επίσης με τη πιο συχνή και στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών που αποτελούν τους G-20 και την ανάπτυξη και παράλληλα εφαρμογή υψηλών προτύπων. Συγκεκριμένα, λήφθηκε η απόφαση ότι εφόσον επέλθει ανάκαμψη της οικονομίας θα παρθούν μέτρα για ανώτερη ποιότητα, ποσότητα και διεθνή εναρμόνιση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και θα γίνει προσπάθεια για εμπόδιση της μόχλευσης σε υπερβολικό ρυθμό σε ανώμαλες συνθήκες αγοράς και απαίτηση συγκέντρωσης αποθεμάτων ιδίων κεφαλαίων.

Λήφθηκε λοιπόν η απόφαση ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της προκυκλικότητας που ανέδειξε η πρόσφατη κρίση, με την ενδυνάμωση της εποπτείας μακροπρόθεσμα για να ελαχιστοποιηθούν οι συστημικές χρηματοπιστωτικές κρίσεις και οι επιπτώσεις τους.

3.4. Ανάγκη για την αναπροσαρμογή του πλαισίου άσκησης εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα- Επιτροπή de Larosiere και FSA

Απόηχος της έκτασης και η ένταση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, ήταν η ανάγκη επανεξέτασης του ρυθμιστικού σχεδιασμού που διέπει την χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση στην κοινότητα. Στην φάση αυτή θα αναφερθούμε λοιπόν στις κινήσεις που έγιναν από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία ανέθεσε σε ειδική ομάδα εμπειρογνομόνων, υψηλού επιπέδου, υπό την Προεδρία του γαλλικής υπηκοότητας, πρώην κεντρικού τραπεζίτη, Jacques de Larosière (“High-Level Group on Financial Supervision in the EU”) την διερεύνηση των κατάλληλων μέσων για την αναπροσαρμογή των διατάξεων του εν ισχύ ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι εργασίες και τα πορίσματα της Επιτροπής de Larosière αποτελούν τον θεμέλιο λίθο για την μεταρρύθμιση της Βασιλείας II προς την Βασιλεία III.

Η Ομάδα de Larosière υπέβαλε την έκθεσή της στις 25 Φεβρουαρίου 2009³². Μέσα σε αυτό το πλαίσιο γίνεται αναφορά στις αναπροσαρμογές που κρίνεται απαραίτητο να λάβουν χώρα στις συναφείς διατάξεις του ισχύοντος δικαίου. Συνοπτικά η έκθεση προτείνει τα εξής:

- Τη δημιουργία ενός μακροεποπτικού (macroprudential) οργάνου, του ESRC (European Systemic Risk Council).
- Τη δημιουργία ενός μικροεποπτικού (microprudential) οργάνου, του ESFS, European System of Financial Supervision και την αντικατάσταση των επιτροπών του πλαισίου Lamfalussy. Την αναθεώρηση των διατάξεων της Βασιλείας II για τον τραπεζικό τομέα.
- Την επιτάχυνση της εφαρμογής του ρυθμιστικού πλαισίου Solvency II για τον ασφαλιστικό τομέα.
- Την τυποποίηση των παραγώγων δομημένων προϊόντων και τη δημιουργία οργανισμού εκκαθάρισης και συμψηφισμού των συναλλαγών.
- Τη δημιουργία κοινού πλαισίου για τα επενδυτικά ταμεία.

- Τη δημιουργία ενός συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης μέσω συνεργασίας του ΔΝΤ, των Κεντρικών Τραπεζών και του ESRC.

Από την μεριά της η Βρετανική κυβέρνηση, παράλληλα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ανέθεσε στην ελεγκτική επιτροπή της χώρας, το FSA (Financial Services Authority) να συντάξει προτάσεις για αυστηρότερη εποπτεία οι οποίες είχαν ως περιεχόμενο την δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μακροεποπτικού και μικροεποπτικού οργάνου και την αντικατάσταση των επιτροπών του πλαισίου Lamfalussy, την αναθεώρηση των διατάξεων της Βασιλείας II αναφορικά με τη ρευστότητα, την κεφαλαιακή επάρκεια και τα λογιστικά πρότυπα, την τυποποίηση των παραγώγων δομημένων προϊόντων, τη δημιουργία κοινού πλαισίου για τα επενδυτικά ταμεία και τα ταμεία ανασφάλισης (Walker Committee), την αναθεώρηση του συστήματος pass-porting και τέλος, την αναθεώρηση των σχέσεων ανάμεσα σε εμπορικές και επενδυτικές τράπεζες.

Η χρηματοπιστωτική κρίση που εκδηλώθηκε το 2007 έχοντας ως σημείο εκκίνησης το χρηματοπιστωτικό σύστημα των Η.Π.Α. και είχε ως αποτέλεσμα να εξαπλωθεί σε όλο το φάσμα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και να επηρεάζει ως και σήμερα τη διεθνή οικονομία. Το μέγεθος της κρίσης είχε διαφορετική ένταση σε κάθε χώρα, στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και στον πραγματικό τομέα της οικονομίας που ουσιαστικά τον αποτελούν η ανάπτυξη, η απασχόληση και ο πληθωρισμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Το Σύμφωνο της Βασιλείας III

Στις 16 Δεκεμβρίου 2010, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, υιοθέτησε και δημοσίευσε δύο σημαντικές εκθέσεις με τίτλο:

- Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, και
- Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring.

Οι εκθέσεις αυτές αποτελούν το προϊόν εκτενών διαβουλεύσεων που έλαβαν χώρα το 2008, μεσούσης της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Αμφότερες είναι οιονεί τελικές, καθώς ενδέχεται να επέλθουν τροποποιήσεις ή/ και προσθήκες στις διατάξεις τους. Οι δύο εν λόγω εκθέσεις είναι γνωστές ως το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III.

Η κρίση λοιπόν του δημοσίου χρέους σε συνδυασμό με τη πρόσφατη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση η οποία εκδηλώθηκε από τα μέσα του 2007 και εντάθηκε το Σεπτέμβριο του 2008 ανέδειξε σημαντικές αδυναμίες στο διεθνές εποπτικό πλαίσιο που διέπει τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών και δημιούργησε την ανάγκη για νέες μεταρρυθμιστικές ενέργειες στο κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II, δημιουργώντας τη Βασιλεία III, μέσω της οποίας επιδιώκεται αφενός μεν η ενίσχυση της μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών σε περιόδους έντασης με στόχο την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τραπεζών, και αφετέρου η αντιμετώπιση, μέσω μακρο-προληπτικών πολιτικών, του συστημικού κινδύνου που μπορεί να εκδηλωθεί στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος και κυρίως της «προκυκλικής» μεγέθυνσης του εν λόγω κινδύνου σε βάθος χρόνου.

4.1. Συστηματική κατάταξη

Από συστηματική άποψη, οι διατάξεις της Βασιλείας III μπορούν να καταταγούν σε δύο κατηγορίες: Στην πρώτη εντάσσονται οι διατάξεις μέσω των οποίων επέρχονται

τροποποιήσεις σε διατάξεις του ισχύοντος πλαισίου που διέπει την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών καθώς και προσθήκες σε αυτό. Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι διατάξεις με τις οποίες καθιερώνονται «καινοτόμα στοιχεία» οι οποίες διακρίνονται περαιτέρω:

- Σε εκείνες μέσω των οποίων καθιερώνονται νέοι κανόνες μικρο-προληπτικής κυρίως, ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών
- Σε εκείνες με τις οποίες καθιερώνονται κανόνες μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης.

4.2. Κεφαλαιακή Επάρκεια

Οι τροποποιήσεις και οι προσθήκες στο ισχύον κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών σχετίζονται με τις διατάξεις για τα ελάχιστα ίδια κεφάλαια που οφείλει να έχει μια τράπεζα. Αυτή είναι η σημαντικότερη τροποποίηση που επέρχεται στο ισχύον πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Αρχικά, η σύνθεση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών πρέπει να διασφαλίζει την απορρόφηση ζημιών ενόσω το πιστωτικό ίδρυμα είναι βιώσιμο, η ενίσχυση των κύριων στοιχείων των βασικών ιδίων κεφαλαίων (core Tier 1 capital) να αποτελεί πρωτεύοντα στόχο, η συμμετοχή υβριδικών τίτλων στα βασικά ίδια κεφάλαια να καθορίζεται με πολύ αυστηρότερα κριτήρια σε σύγκριση με το ισχύον καθεστώς, τα ίδια κεφάλαια να συνεχίσουν να περιλαμβάνουν και συμπληρωματικά κεφάλαια, τα οποία θα μπορούν να απορροφούν ζημιές όταν το πιστωτικό ίδρυμα εισέλθει σε διαδικασία εκκαθάρισης και τέλος πρέπει τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια για την κάλυψη του κινδύνου αγοράς (Tier 3 capital) να καταργηθούν.

4.2.1. Ορισμός για τα ελάχιστα ίδια κεφάλαια

Στόχος των νέων διατάξεων είναι από την μία πλευρά η αναβάθμιση της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων και από την άλλη, η ενίσχυση του ύψους αυτών (αν και το ύψος του συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας παραμένει αμετάβλητο στο 8%).

Το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών, κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων, τα οποία ονομάζονται 'ελάχιστα αποθεματικά' (minimum capital), θα συνεχίσει να αποτελείται από το άθροισμα:

1. Των βασικών ιδίων κεφαλαίων τους (Tier 1 Capital) τα οποία όμως, κατατάσσονται πλέον σε δύο κατηγορίες, διάκριση η οποία έχει σημασία ως προς τα σχετικά καθιερούμενα ποσοτικά όρια και των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 2 Capital). Τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχονται σε ποσοστό τουλάχιστον 4,5% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Το σύνολο των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 6% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού (από 4% με βάση το κανονιστικό πλαίσιο που ισχύει). Επίσης το σύνολο των ελαχίστων ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών, βασικών και συμπληρωματικών, θα συνεχίσει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 8% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Επαγωγικά, προκύπτει ότι το ύψος των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων δεν θα επιτρέπεται να υπερβαίνει το 2%. Τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους (συμπληρωματικά κεφάλαια) δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν το 1,25% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.
2. Οι καθιερούμενες τροποποιήσεις αφορούν τη σύνθεση της κάθε κατηγορίας ιδίων κεφαλαίων, καθώς και τα κριτήρια επιλεξιμότητας των στοιχείων των ιδίων κεφαλαίων για την ένταξή τους σε κάθε μία από αυτές.

4.2.2. Οι διατάξεις για τα βασικά ίδια κεφάλαια

Σύμφωνα με την Βασιλεία III, τα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών θα αποτελούνται από δύο κατηγορίες στοιχείων:

- τα κύρια στοιχεία (common equity Tier 1 Capital) και,
- τα πρόσθετα στοιχεία (additional Tier 1 Capital).

Εποπτεία Τραπεζών – Αρχές της Βασιλείας

Στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών εντάσσονται τα παρακάτω:

- Η αξία του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου σε επίπεδο κοινών μετοχών (με ή χωρίς δικαίωμα ψήφου), αποκλείοντας όλες τις κατηγορίες προνομιούχων μετοχών, εφόσον πληρούνται κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις,
- Τα αποτελέσματα εις νέον (retained earnings), περιλαμβανομένων και των προσωρινών,
- Τα εμφανή αποθεματικά (disclosed reserves),
- Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι κοινές μετοχές οι οποίες έχουν εκδοθεί από τις θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών οι οποίες υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και κατέχονται από τρίτους (minority interest) και,
- Η διαφορά από την έκδοση των παραπάνω κατηγοριών κοινών μετοχών υπέρ το άρτιο.

Στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών, εντάσσονται τα παρακάτω:

- Προνομιούχες μετοχές και ομολογιακοί τίτλοι όπου είναι μη καθορισμένης διάρκειας, έχουν εκδοθεί και το ποσό της έκδοσης έχει καταβληθεί πλήρως, είναι μειωμένης εξασφάλισης έναντι των καταθετών και όλων των εν γένει πιστωτών, δεν περιέχουν ρήτρα προσαύξησης της προκαθορισμένης απόδοσής τους σε περίπτωση μη άσκησης του δικαιώματος ανάκλησης τους (step-up clause) ή παρεμφερή ρήτρα (redeem clause) και τέλος, μπορούν να ανακληθούν από τον εκδότη τους μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας, και μόνο σε περίπτωση που τηρούνται κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις.
- Τίτλοι με τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά που έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους, κατέχονται από τρίτους και δεν περιλαμβάνονται στα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων. Οι τίτλοι αυτοί δύναται να

συμπεριλαμβάνονται στα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών εάν συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις.

- Η διαφορά από την έκδοση προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην κατηγορία αυτή υπέρ το άρτιο. Επομένως μεταξύ των αλλαγών που επέρχονται οι προνομιούχες μετοχές μη καθορισμένης διάρκειας που δεν παρέχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος για παρελθούσες χρήσεις συνεχίζουν μεν να εντάσσονται στα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών με ποσοτικούς όμως περιορισμούς, ενώ οι καινοτόμοι τίτλοι (innovative instruments) οι οποίοι σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, εντάσσονται στα ίδια βασικά κεφάλαια των τραπεζών σε ποσοστό μέχρι 15%, θα πάψουν να περιλαμβάνονται σε αυτά.

4.2.3. Οι διατάξεις για τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια

Στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών εντάσσονται τα στοιχεία ως ακολούθως:

- Προνομιούχες μετοχές και ομολογιακοί τίτλοι που κυρίως πληρούν τους όρους που αναφέρθηκαν ως ανωτέρω σχετικά με τα πρόσθετα στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων, αλλά είναι ορισμένης διάρκειας, τουλάχιστον πενταετούς.
- Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, τίτλοι με τα παραπάνω χαρακτηριστικά οι οποίοι έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους, κατέχονται από τρίτους (minority interest), και δεν περιλαμβάνονται στα βασικά ίδια κεφάλαια.
- Η διαφορά έκδοσης των προνομιούχων μετοχών που εντάσσονται στην κατηγορία αυτή υπέρ το άρτιο.
- Ορισμένα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους (general provisions/general loan-loss reserves), εφόσον για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου ακολουθείται η τυποποιημένη προσέγγιση και επίσης τηρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

4.3. Διατάξεις για την κάλυψη των τραπεζών έναντι στην έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο

Έπειτα αναφέρεται σε διατάξεις σχετικά με την κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσης τους στον πιστωτικό κίνδυνο από στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους όπως, εξώ-χρηματοστηριακά παράγωγα μέσα, συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς, και δάνεια για την αγορά ακίνητων αξιών και θέσεων σε παράγωγα μέσα. Κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου σύμφωνα με τη τυποποιημένη προσέγγιση, οι τράπεζες οφείλουν να αξιολογούν τον πιστωτικό κίνδυνο των ανοιγμάτων τους, ανεξάρτητα από το αν υπάρχει ή όχι πιστοληπτική αξιολόγηση από Οίκους Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας και να ελέγχουν κατά πόσο οι συντελεστές στάθμισης που εφαρμόζονται στα εν λόγω ανοίγματα είναι κατάλληλοι ή όχι. Επίσης, προκειμένου να αναγνωρίζουν ως επιλέξιμο έναν Οίκο, οι εποπτικές αρχές οφείλουν να ελέγχουν σε διαρκή βάση αν αυτός πληροί τα κατάλληλα κριτήρια.

4.4. Μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στην λειτουργία των τραπεζών

Επίσης, η Βασιλεία III προτείνει καινοτόμα στοιχεία και νέους κανόνες μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, όπως ο συντελεστής μόχλευσης και ο συντελεστής ρευστότητας για την ενίσχυση της εποπτείας και τη μείωση του κινδύνου διαχείρισης των ΠΙ. Τα νέα πρότυπα σχετικά με τα εποπτικά κεφάλαια, που λειτουργούν ως αποθέματα ασφαλείας, θα βελτιώσουν την ασφάλεια των ΠΙ τα οποία καλούνται να διατηρήσουν περισσότερα και καλύτερης ποιότητας εποπτικά κεφάλαια σε σχέση με τη Βασιλεία II. Ο νέος δείκτης μόχλευσης, εντάσσει τη χρήση εποπτικών κεφαλαίων για επενδύσεις ακόμα και μηδενικού κινδύνου, τα οποία σε συνδυασμό με τα εποπτικά κεφάλαια αυξάνουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Ο συντελεστής μόχλευσης, το ύψος του οποίου ανέρχεται στο 3%, θα έχει ως αριθμητή τα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών και ως παρονομαστή τα ανοίγματά τους. Ο δείκτης αυτός θα μετρά τη μόχλευση με τέτοιο τρόπο ώστε να

διευκολύνεται η ουσιαστική σύγκριση μεταξύ των τραπεζικών συστημάτων των διαφόρων χωρών και θα λειτουργεί ως ένα δυνητικό εμπόδιο στην υπερβολική αύξηση των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Επίσης, με το νέο πλαίσιο καθιερώνονται δύο συντελεστές ρευστότητας, ένας βραχυχρόνιος, ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας και ένας μακροχρόνιος, ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης. Ειδικότερα, ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας υπολογίζεται ως ο λόγος του αποθέματος των άμεσα ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού υψηλής ποιότητας προς τις καθαρές ταμειακές εκροές εντός περιόδου 30 ημερών. Όσον αφορά το δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, αυτός υπολογίζεται ως ο λόγος του διαθέσιμου ποσού σταθερής χρηματοδότησης προς το απαιτούμενο ποσό σταθερής χρηματοδότησης. Μέσω της χρήσης του εν λόγω δείκτη προωθείται ένας πιο συντηρητικός τρόπος διαχείρισης της ρευστότητας χρηματοδότησης όπου τα πιστωτικά ιδρύματα θα χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους κυρίως με μεσομακροπρόθεσμο, δηλαδή σταθερό δανεισμό.

4.5. Μακρο-προληπτική πολιτική

Τέλος, όσον αφορά τους κανόνες μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, το νέο κανονιστικό πλαίσιο περιέχει διατάξεις για την αντιμετώπιση της χρονικής διάστασης του συστημικού κινδύνου δηλαδή τον περιορισμό της προκυκλικότητας. Στο πλαίσιο αυτό οι τράπεζες καλούνται:

- Να δημιουργούν, σε ομαλές περιόδους, κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης,
- Να δημιουργούν, σε περιόδους υπερβολικής πιστωτικής έκτασης, το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα το οποίο θα έχει εύρος από 0%-2,5% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου του ΠΙ.
- Να σχηματίζουν δυναμικές προβλέψεις βάση των αναμενόμενων ζημιών από στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους
- Να καλύπτονται έναντι της υπερβολικής κυκλικότητας των ελάχιστων κεφαλαιακών τους απαιτήσεων

4.6. Χρονοδιάγραμμα και Έλεγχος Εφαρμογής των διατάξεων της Βασιλείας III

Όλες οι διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου προβλέπεται ότι θα αρχίσουν να εφαρμόζονται σταδιακά, από την 1η Ιανουαρίου 2013 μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2019 ώστε να αποφευχθούν τυχόν αναταράξεις όχι μόνον στο χρηματοπιστωτικό τομέα αλλά και στην πραγματική οικονομία. Η κυριότερη επίπτωση των προτεινόμενων αυτών αλλαγών εκτιμάται ότι θα είναι η μείωση των βασικών ιδίων κεφαλαίων, η οποία θα ωθήσει πολλές τράπεζες διεθνώς στην αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων ενίσχυσης των κεφαλαίων τους για τη κάλυψη των ελάχιστων ορίων των Δεικτών Κεφαλαιακής επάρκειας.

4.7. Κριτική ενάντια σε ένα πιο αυστηρό εποπτικό πλαίσιο

Η κριτική ενάντια σε ένα πιο αυστηρό εποπτικό πλαίσιο συνοψίζεται στην άποψη ότι αν αυξηθούν οι απαιτήσεις, τα περιθώρια κερδοφορίας των τραπεζών στο νέο περιβάλλον θα περιοριστούν αισθητά, όπως και οι αποδόσεις των ιδίων κεφαλαίων τους. Η εφαρμογή των νέων κανόνων θα οδηγήσει σε περιορισμό της προσφοράς δανειακών κεφαλαίων από τις τράπεζες με αρνητικές επιπτώσεις στον πραγματικό τομέα της οικονομίας και την ανάπτυξη. Ακόμα, το τραπεζικό σύστημα θα κληθεί να αντλήσει από τις αγορές τεράστια ποσά ιδίων κεφαλαίων και αυτό θα οδηγήσει στη μείωση των αποδόσεων των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών φέρνοντάς τες σε ανταγωνιστικά μειονεκτική θέση προς τις επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας. Η ανάγκη περιορισμού του κόστους το οποίο συνεπάγεται για τις τράπεζες η εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου μπορεί να οδηγήσει σε ένα νέο κύκλο «ρυθμιστικού άρμπιτραζ» ή σε χρηματοπιστωτικές καινοτομίες που ενδέχεται να εκθέσουν τις τράπεζες σε κινδύνους που δεν είναι σήμερα εντοπισμένοι. Αυτό είναι όμως το τίμημα της ανάγκης θωράκισης της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος διεθνώς, απέναντι στο ενδεχόμενο εκδήλωσης μιας νέας χρηματοπιστωτικής κρίσης αλλά και της έντασης μιας τέτοιας κρίσης αν αυτή επέλθει. Τέλος, σημαντική επισήμανση είναι απόρροια του γεγονότος ότι οι κανόνες

της Επιτροπής της Βασιλείας εν γένει στερούνται νομικής δεσμευτικότητας και νομικού εξαναγκασμού. Συνεπώς, η υιοθέτηση των διατάξεων της Βασιλείας III, ελαφιάται στη διακριτική ευχέρεια του εθνικού νομοθέτη η δε εφαρμογή τους στις εθνικές εποπτικές αρχές. Ένα λοιπόν από τα βασικότερα ζητήματα που ανακύπτουν αφορά την έκταση στην οποία θα γίνει η ενσωμάτωση της στις εθνικές έννομες τάξεις και κυρίως από ποια κράτη, ώστε να διασφαλιστούν όροι ανταγωνιστικής ισότητας ιδίως ανάμεσα σε τράπεζες που έχουν διεθνή δραστηριότητα και που αντιμετωπίζουν έντονα το διεθνή ανταγωνισμό.

4.8. Ωφέλειες και κόστος από τη σταδιακή καθιέρωση των νέων κανόνων

Η εφαρμογή των νέων κανόνων προτείνεται από την Επιτροπή να γίνει σταδιακά από το 2013 και σε βάθος εξαετίας, ενώ ορισμένες από αυτές θα αποτελέσουν κατά πάσα βεβαιότητα, κατά τη διάρκεια των μεταβατικών περιόδων εποπτικής παρακολούθησης που καθιερώθηκαν, αντικείμενο τροποποίησης. Οι ωφέλειες και το κόστος από τη σταδιακή καθιέρωση των νέων κανόνων είναι: Το γεγονός ότι οι νέοι κανόνες δεν εφαρμόζονται αμέσως είναι, κατ' αρχήν, απόρροια του ότι η εφαρμογή τους, σε πλήρη ανάπτυξη και σωρευτικά, θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στη λειτουργία των τραπεζών, λόγω του συνεπαγόμενου κόστους εφαρμογής. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις τους θα αυξηθούν σημαντικά (ιδίως σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης), ενώ η εφαρμογή των διατάξεων για τους συντελεστές ρευστότητας θα οδηγήσει σε ορισμένες περιπτώσεις σε αναπροσδιορισμό του επιχειρηματικού τους μοντέλου. Η ύπαρξη επαρκούς χρόνου προσαρμογής ήταν συνεπώς αναγκαία. Αντίθετα, το γεγονός ότι ορισμένες διατάξεις της «Βασιλείας III» είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα τροποποιηθούν δημιουργεί ένα περιβάλλον ασάφειας, το οποίο ενδέχεται να οδηγήσει σε καθυστερήσεις στην υιοθέτηση των κανόνων, πόσω μάλλον αφού η υιοθέτηση θα γίνει κατά τη διακριτική ευχέρεια εθνικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Βασιλεία II & μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Η εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης της Βασιλείας II στο χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη συμπεριφορά και την πρακτική των τραπεζών έναντι στο ζήτημα της χρηματοδότησης των Μικρο-Μεσαίων, κυρίως, αλλά και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο αλλά και στη χώρα μας. Οι τράπεζες διαμορφώνουν τα δανειακά τους χαρτοφυλάκια εξετάζοντας μια σειρά από κριτήρια που προβλέπει η νέα συνθήκη και αποσκοπούν στην ακριβέστερη μέτρηση του πιστωτικού, και όχι μόνο, κινδύνου, που συνοδεύει τη χορήγηση τραπεζικών πιστώσεων στις ΜΜΕ.

Ο σκοπός των διατάξεων της Βασιλείας II είναι αφενός η εξασφάλιση του πιστωτικού συστήματος έναντι των αδυναμιών αποπληρωμής των χορηγούμενων δανείων προς τις επιχειρήσεις και αφετέρου η βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε πηγές τραπεζικής χρηματοδότησης. Οι τράπεζες είναι πλέον υποχρεωμένες να σχηματίζουν βαθμολογίες των ΜΜΕ – πελατών τους με βάση αξιολογική κλίμακα που στηρίζεται στη μέτρηση, κυρίως, των κινδύνων. Τα χρησιμοποιούμενα κριτήρια είναι κοινά για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα, ενώ αυτά διατηρούν τη δυνατότητα υιοθέτησης λιγότερο ή περισσότερο εξειδικευμένων μεθόδων αξιολόγησης των κινδύνων, με βάση τις τεχνολογικές υποδομές και την τεχνογνωσία που διαθέτουν.

Από την κατάταξη των ΜΜΕ σε αυτές τις αξιολογικές βαθμολογικές κλίμακες εξαρτάται και η τιμολόγηση την οποία λαμβάνουν από την τράπεζα με την οποία συνεργάζονται, δηλαδή με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται το κόστος του τραπεζικού τους δανεισμού.

5.1. Η εξελικτική πορεία αντιμετώπισης των ΜΜΕ από τη Βασιλεία II

Τον Ιανουάριο 2001, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε το δεύτερο Συμβουλευτικό Κείμενο προκειμένου να γνωρίσει τις απόψεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και των ρυθμιστικών αρχών των κρατών μη μελών της Επιτροπής για την

τροποποίηση του Αρχικού Συμφώνου της Βασιλείας. Το θέμα που προκάλεσε έντονες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις ήταν αυτό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των δανείων προς ΜΜΕ. Η εντύπωση ήταν ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για χρηματοδότηση αυτής της κατηγορίας επιχειρήσεων ήταν αισθητά υψηλότερες από τις απαιτήσεις για χρηματοδότηση των λεγομένων μεγάλων επιχειρήσεων. Αυτό θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα τη στροφή των τραπεζών προς τη δανειοδότηση των μεγάλων επιχειρήσεων και τη δυσκολία των ΜΜΕ εξεύρεσης πόρων και κεφαλαίων ανάπτυξης των επιχειρήσεών τους και υλοποίησης των έργων τους. Πολλά ωστόσο πιστωτικά ιδρύματα είχαν δανειοδοτήσει στο μεγαλύτερο μέρος του χαρτοφυλακίου τους επιχειρήσεις αυτής της κατηγορίας. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι οι ΜΜΕ αποτελούν τη ραχοκοκαλιά και την κινητήρια δύναμη πολλών εθνικών οικονομιών προκάλεσε τριγμούς στους κανόνες της Βασιλείας II για τις ΜΜΕ. Το αποτέλεσμα φαινόταν ότι ήταν το αντίθετο από αυτό που αρχικά προσδοκούσε η Επιτροπή της Βασιλείας II. Οι ΜΜΕ επιχειρήσεις δε θα έβρισκαν εύκολα πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό και οι οικονομίες των χωρών θα αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα. Αυτός είναι ο λόγος που η Ευρωπαϊκή Ένωση διαμόρφωσε ένα ειδικό, περισσότερο ευνοϊκό πλαίσιο, για τη στάθμιση των χορηγήσεων έναντι των ΜΜΕ τόσο στην τυποποιημένη μέθοδο όσο και στη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων.

5.2. Βασιλεία II και ΜΜΕ: Η οπτική των τραπεζών

Η τυποποιημένη μέθοδος, όπως προαναφέραμε δε διαφέρει ουσιαστικά από την ενιαία προσέγγιση της Βασιλείας I, αποτελεί βελτίωση της ισχύουσας προσέγγισης, αντανακλώντας με μεγαλύτερη ακρίβεια τις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου. Κατανέμει τις απαιτήσεις σε περισσότερες κατηγορίες. Σταθμίζει την κάθε κατηγορία ανάλογα με έναν συντελεστή κινδύνου που είναι συνάρτηση των εκτιμήσεων της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης. Όσον αφορά στη μεταχείριση των ανοιγμάτων προς ΜΜΕ στην τυποποιημένη μέθοδο πρέπει να επισημανθεί ότι εφόσον

πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη συμπερίληψή τους στην κατηγορία ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής, θα σταθμίζονται με συντελεστή 75% αντί 100%.

Σύμφωνα με την προσέγγιση των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις του πιστωτικού κινδύνου προσδιορίζονται από μια συνεχή συνάρτηση συντελεστών στάθμισης που αντανακλά την πιστοληπτική ικανότητα των αντισυμβαλλομένων και την πιθανότητα αθέτησης της υποχρέωσής τους, επιτυγχάνοντας, ουσιαστικά, καλύτερη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου – σε αντίθεση με την Τυποποιημένη Προσέγγιση που χρησιμοποιεί πέντε συντελεστές στάθμισης. Η μεθοδολογία αυτή είναι εξελικτική και κλιμακούμενη και αποτελείται από δύο επιμέρους προσεγγίσεις:

- Τη Θεμελιώδη (Foundation Approach)
- Την Εξελιγμένη (Advanced Approach)

5.3. Συμπεράσματα

Οι προσαρμογές που θα γίνουν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα στο πλαίσιο της συμμόρφωσης με τους νέους κανόνες της Βασιλείας II, ευνοούν την περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας με τις ΜΜΕ. Ωστόσο, θα πρέπει να γίνει αντιληπτό από τις επιχειρήσεις ότι η πρόσβαση σε φθηνή τραπεζική χρηματοδότηση συναρτάται άμεσα με τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους και την αποδοτικότητά τους. Η επιτοκιακή επιβάρυνση των δανείων τους θα αποτελεί συνάρτηση του αναλαμβανομένου κινδύνου και συνεπώς το κόστος δανεισμού θα προσδιορίζεται από τη φερεγγυότητα της επιχείρησης. Οι ΜΜΕ θα πρέπει να συνεργάζονται με τις τράπεζες για την παροχή όλων αυτών των αναγκαίων πληροφοριών για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής τους ικανότητας. Κρίνεται, επομένως, επιβεβλημένη η εμπεριστατωμένη ενημέρωση των ΜΜΕ επί του Νέου Συμφώνου, προκειμένου αφενός να κατανοήσουν τις επερχόμενες εξελίξεις και αφετέρου να εμπεδώσουν την ανάγκη συνεργασίας και παροχής στοιχείων προς τις τράπεζες, προκειμένου οι τελευταίες να προβαίνουν σε ορθή εκτίμηση των ανοιγμάτων τους και του κόστους δανεισμού τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Συμπεράσματα

Η σημασία της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η ανάγκη για την επιβολή ενιαίων ρυθμιστικών κανόνων πηγάζει από την επίδραση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις εθνικές και παγκόσμιες οικονομίες. Η πρώτη απόπειρα για την επιβολή ενιαίων κανονισμών πραγματοποιήθηκε το 1988 με την Αρχική Συμφωνία της Επιτροπής της Βασιλείας. Αν και η εφαρμογή της Βασιλείας I επηρέασε θετικά το διεθνές τραπεζικό σύστημα όσον αφορά την επάρκεια των εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων και τη δημιουργία συνθηκών ισότιμου ανταγωνισμού, οι επικριτές της θεώρησαν πως η Αρχική Συμφωνία δεν κατάφερε να διαχειριστεί αποτελεσματικά τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Έτσι, επήλθε αναθεώρηση στο έως τώρα έργο της Επιτροπής της Βασιλείας καθώς υπήρξε ανάγκη μετάβασης σε ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο καθιερώνοντας τους νέους κανόνες της Βασιλείας II. Το νέο πλαίσιο με την χρήση των τριών πυλώνων επιχείρησε να καλύψει τις ατέλειες της Βασιλείας I και να εκπληρώσει το στόχο της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ο πρώτος Πυλώνας ορίζει τις ελάχιστες απαιτούμενες απαιτήσεις, ο δεύτερος αναφέρεται στις διαδικασίες εποπτικής αξιολόγησης και απαιτεί τη συνεργασία των εθνικών εποπτικών αρχών ώστε να διασφαλιστούν οι ίσοι όροι ανταγωνισμού ανάμεσα στα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ο Πυλώνας III ορίζει την πειθαρχία της αγοράς με σκοπό την αποτελεσματική πληροφόρηση των επενδυτών και την αυξημένη διαφάνεια των δημοσιευμένων καταστάσεων.

Μπορεί η Βασιλεία II να εισήγαγε αρκετές καινοτόμες προτάσεις, ωστόσο η νέα πιστωτική κρίση, η οποία προκλήθηκε στα πρώτα στάδια της τροποποίησης του εποπτικού πλαισίου της κεφαλαιακής επάρκειας από την Βασιλεία II, κατάφερε να επιφέρει ισχυρό πλήγμα στην αξιοπιστία και στην προβλεπτική ικανότητα των εσωτερικών συστημάτων των τραπεζών, με αποτέλεσμα να εμφανιστούν αδυναμίες, διότι δεν είχε προλάβει να ελεγχθεί η αποτελεσματικότητα της.

Συνεπώς, παρουσιάστηκαν αδυναμίες σχετικά με την μη επαρκή διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας, την τεράστια έκταση της τιτλοποίησης των τραπεζικών απαιτήσεων, το μεγάλο περιθώριο του ρυθμιστικού arbitrage, την αδιαφάνεια, τις λανθασμένες μεθόδους αποτίμησης, τη μη σωστή εκτίμηση των απαραίτητων κεφαλαίων που πρέπει να διαθέτουν οι τράπεζες, την αδυναμία στους υπολογισμούς των κινδύνων και την αδιαφάνεια σε ορισμένα τραπεζικά προϊόντα.

Έγινε αισθητή η ανάγκη για υιοθέτηση νέων αυστηρότερων κανόνων, οι οποίοι θα προστατεύουν την σταθερότητα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, θα απορροφούν τις διαταραχές και θα επιβάλλουν την ύπαρξη ρευστότητας, την επάρκεια κεφαλαίων και την πολιτική προβλέψεων. Οι κανόνες της Βασιλείας III θα αρχίσουν να υλοποιούνται τον Ιανουάριο του 2013 με τελική εφαρμογή το 2019 και θέλουν τις τράπεζες να διατηρούν περισσότερα κεφάλαια προς αποφυγή κρίσεων. Για ορισμένους, οι νέοι κανόνες είναι ανησυχητικοί παρόλα αυτά υπάρχουν και θετικές εκτιμήσεις για τη Βασιλεία III. Πιστεύεται ότι με την εφαρμογή της θα ισχυροποιηθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα, θα ενδυναμωθούν οι διεθνείς κεφαλαιουχικοί κανόνες, θα ανακτηθεί η εμπιστοσύνη απέναντι στον τραπεζικό τομέα, θα αναπτυχθεί η οικονομία και ο τραπεζικός κλάδος, ενώ θα αποφευχθούν περιστατικά κρίσεων.

Παρόλα αυτά, οι νέοι κανόνες πρέπει να είναι ιδιαιτέρως εντός των πλαισίων της λογικής, επειδή απευθύνονται στις τράπεζες χωρίς να τις διαχωρίζουν ως προς το μέγεθός τους. Εν κατακλείδι, το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο που ορίζουν οι κανόνες της Βασιλείας III αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα το οποίο όμως έχει ακόμα μακρή πορεία μέχρι να τεθεί σε πλήρη εφαρμογή και είναι πολύ πιθανό να τροποποιηθεί αρκετές φορές διότι συνεχώς παρουσιάζονται νέες ανάγκες, απαιτήσεις και κίνδυνοι που πρέπει να καλυφθούν και γενικότερα αλλάζει συνεχώς το προσκήνιο του τραπεζικού τομέα.

Βιβλιογραφία:

- ✓ Δημήτριος Γεωργούτσος – Χρήστος Σταϊκούρας, (2008), Τραπεζική Διοίκηση, Στρατηγικές Τραπεζικής Ανάπτυξης, Τόμος Γ, Ε.Α.Π., Πάτρα.
- ✓ Κωνσταντίνος Συριόπουλος, Στρατηγική Τραπεζών, Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου, τόμος Α, Β έκδοση, Πάτρα 2008.
- ✓ Γκαργκάνας, Ν. (19 Δεκεμβρίου 2003). «Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Νικολάου Χ. Γκαργκάνα, στο γεύμα που παρέθεσε προς τιμήν του η λέσχη Propeller Club». Διαθέσιμο στην: <http://www.bankofgreece.gr>
- ✓ Χατζάκης, Φ. (1 Δεκεμβρίου 2006). «Πώς θα επηρεάσει η Βασιλεία II τις σχέσεις των εταιρειών με τις τράπεζες». Διαθέσιμο στην: <http://www.economics.gr>
- ✓ Χρήστος Γκόρτσος, Βασιλεία III, Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για τη Τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, Μάρτιος 2011.
- ✓ Έκθεση για τη σταθερότητα, Προτάσεις της ευρωπαϊκής επιτροπής για αναθεώρηση της οδηγίας περί κεφαλαιακών απαιτήσεων, Ιούλιος 2010.
- ✓ Φαίδων Καλφάογλου, Επάρκεια κεφαλαίων στις τράπεζες, Τράπεζα της Ελλάδος.
- ✓ Ν.3601/2007, την Οδηγία 2006/48/ΕΚ και τις σχετικές ΠΔ/ΤΕ.
- ✓ Σπαρτιάτης Δ.- Στουρνάρας Γ., (2010) Τα Θεμελιώδη Αίτια της Κατάρρευσης των Τραπεζών και των Χρηματοπιστωτικών Αγορών – Η Εμπειρία 2007-2008, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.
- ✓ Ελληνική Ένωση Τραπεζών, (Ιούνιος 2010), Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2009, Αθήνα.
- ✓ Καλφάογλου Φαίδων, (09/2006), Η Επίπτωση του Νέου Πλαισίου Υπολογισμού των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων Τραπεζών (Βασιλεία II) στην αποτελεσματικότητα και σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος.
- ✓ Τράπεζα Πειραιώς, "Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, Συνοπτική και συγκριτική επισκόπηση των Turner Review & de Larosiere report.

- ✓ Χρήστος Βλ.Γκόρτσος (2011), Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.